

FoU-budsjettering i de nordiske landene

FoU-budsjettering i de nordiske landene

Bevilgninger til FoU over statsbudsjettet i de nordiske landene i perioden 1990–2003.

TemaNord 2003:555

FoU-budsjettering i de nordiske landene

TemaNord 2003:555

© Nordisk Ministerråd, København 2003

ISBN 92-893-0951-2

ISSN 0908-6692

Tryk: Ekspresen Tryk & Kopicenter

Oplag: 500

Papir: Miljøvenligt papir som opfylder kravene i den nordiske miljøsvanemærkeordning.
Sælges gennem Nordisk Ministerråds agenter, se listen på sidste side.

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Telefon (+45) 3396 0200
Telefax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Telefon (+45) 3396 0400
Telefax (+45) 3311 1870

Hjemmeside: www.norden.org

Det nordiske folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde

Styringsgruppen for nordisk folkeoplysning og voksenundervisning - FOVU - er rådgivende for Nordisk Ministerråd og skal medvirke til at fremme en uddannelsespolitisk diskussion på området i Norden. Gennem nordiske projekter, konferencer, informationsmateriale og en egen støtteordning skal styringsgruppen arbejde for fornyelse og udvikling inden for området i Norden og følge udviklingen i Nordens nærområder og i EU/Europa.

Nordisk Ministerråd

blev oprettet i 1971 som samarbejdsorgan mellem de nordiske landes regeringer. Ministerrådet fremlægger forslag til Nordisk Råds sessioner, viderefører rådets rekommandationer, rapporterer til Nordisk Råd om samarbejdets resultater og leder arbejdet inden for de forskellige emneområder. Samarbejdet koordineres af samarbejdsministrene, der er udpeget af det enkelte lands regering. Ministerrådet træder sammen i forskellige sammensætninger - afhængigt af hvilke spørgsmål, der skal behandles.

Nordisk Råd

blev oprettet i 1952 som et samarbejdsorgan mellem de folkevalgte forsamlinger og regeringer i Danmark, Island, Norge og Sverige. Finland indtrådte i 1955. Færøernes, Grønlands og Ålands delegationer indgår i henholdsvis Danmarks Riges og Finlands delegationer. Rådet består af 87 medlemmer. Nordisk Råd er initiativtagende og rådgivende og har kontrollerende opgaver i det nordiske samarbejde. Nordisk Råds organer er plenarforsamlingen, præsidiet og udvalgene.

Innhold

Innhold	5
Forord.....	7
Sammendrag.....	9
Tiivistelmä	13
Summary	17
1 Bakgrunn og datamateriale	21
1.1 Innledning	21
1.2 Metode og datamateriale.....	21
1.3 Intervjuer med kjerneinformanter og innhenting av data	24
2 Noen hovedtrekk ved de nordiske landenes FoU-bevilgninger og -ressurser	25
2.1 Danmark.....	26
2.2 Finland	31
2.3 Island.....	37
2.4 Norge.....	40
2.5 Sverige	44
3 Sammenligninger mellom nordiske og andre OECD-land	50
3.2 Fordeling etter formål	53
3.3 Fordeling etter primærmottager	56
3.4 Sammenligninger med utvalgte OECD-land	57
Tabeller og figurer	60
Sammenhengen mellom EUs og NORDFORSKs formålsinndeling	77
Litteraturliste	78

Forord

NIFU fikk i 2002 i oppdrag av Nordisk Ministerråd å utarbeide en rapport om bevilgninger til forskning og utviklingsarbeid (FoU) over statsbudsjettene i de nordiske landene. I alle landene lages det årlige statsbudsjettanalyser. Disse inngår som en del av det FoU-statistiske arbeidet og rapporteres både til EU og OECD. I rapporten beskriver vi budsjettprosessen og hvordan avgrensingen av statlige midler mot andre offentlige midler gjøres i det enkelte land. Videre er det lagt vekt på å fremskaffe mest mulig sammenlignbare tall fra de nordiske landene. Rapporten tar for seg perioden 1990–2003, med særlig vekt på perioden etter 1995.

Ved NIFU er prosjektet gjennomført av Hege Nordli og Kirsten Wille Maus (prosjektleder). Egil Kallerud og Randi Søgner har bidratt med nyttige kommentarer. Hebe Gunnes har bistått med bearbeiding av datamaterialet.

Vi takker våre mange nordiske kontakter for verdifull bistand i forbindelse med utarbeidelsen av rapporten.

Oslo, september 2003

Petter Aasen

Direktør

Sammendrag

Hovedfokuset for denne rapporten er bevilgninger til forskning og utvikling (FoU) over statsbudsjettet i de nordiske landene. Gjennom en oversiktlig gjennomgang av sentrale elementer for FoU-bevilgninger i de nordiske land peker vi på likheter og ulikheter som kan ha betydning for statsbudsjettanalysen.

I rapportens første kapittel beskriver vi nærmere bakgrunn og datamateriale bak prosjektet. Det er 20 år siden de felles retningslinjene for nordisk statistikk om forskning og utvikling ble gjennomgått og oppdatert. Siden den gang har det skjedd endringer både i internasjonale retningslinjer for FoU-statistikk og i det FoU-statistikken skal bidra til å beskrive. De internasjonale retningslinjene for FoU-statistikk – Frascati-manualen – kom i ny utgave i 2002 (OECD 2002). Dette, sett i sammenheng med at det har skjedd betydelige endringer i den generelle økonomiske politikken, synet på det offentlige rolle i forskningspolitikken, landenes forskningssystemer, FoU-finansieringsstruktur og finansieringsinstrumenter, gjør at det er interessant å undersøke hvordan ulike aspekter ved den offentlige forskningsfinansieringen dekkes i de nordiske landenes statsbudsjettanalyser i dag.

Rapporten bygger i hovedsak på skriftlig materiale. I tillegg er det gjennomført lengre samtaler med kjerneinformanter samt innhenting av kommentarer og informasjon via e-post og telefon.

Kapittel to går gjennom en del hovedtrekk ved de nordiske landenes FoU-bevilgninger og –ressurser. Kapitlet er bygget opp slik at det gjennomgår hvert land for seg. Hvilke departement som har forskningsansvar, og hvor stor andel av de totalt anslåtte FoU-bevilgninger som ligger under hvert departement, gjennomgås først. I alle de nordiske land med unntak av Danmark er det 'utdanningsdepartementet' som er det mest forskningstunge departementet, samt innehar koordineringsansvaret for FoU. Danmark har som eneste nordiske land et eget forskningsdepartement, Ministeriet for Videnskab, teknologi og utvikling, dannet i 2002. Sverige skiller seg ut ved at statlige bevilgninger til FoU ikke er lagt opp etter departement, som i de andre nordiske land, men etter politikkområder.

Deretter går vi gjennom hvordan de enkelte land utarbeider sitt statsbudsjett for kommende år. Utarbeidelsen av budsjettet for kommende år innledes i alle landene i begynnelsen av året eller i løpet av årets tre første måneder. Forslag til budsjett fremlegges en gang mellom august og oktober, mens det endelige budsjett vedtas på slutten av året. I Norge og Island bruker man kun ettårige budsjetter, mens Finland lager budsjetttrammer for tre–fem år frem i tid. Sverige og Danmark lager normalt budsjettforslag for tre år.

Figurer over utvikling i statlige FoU-bevilgninger i perioden 1991–2003 viser at Norge og til dels Sverige har hatt en svak realvekst. I Finland hadde man et kraftig løft i perioden 1996–1999 da andelen statlige bevilgninger til FoU ble økt med 25 prosent fra det opprinnelige 1996-budsjettet. Finland har siden holdt dette nivået. I Island så man også en bra realvekst i perioden 1997–1999, men Island har ikke klart å opprettholde

dette nivået og har senere hatt en realnedgang. I Danmark har man hatt en jevn økning i hele perioden fra 1994 til 1999.

Derne ser rapporten på FoU-bevilgningene fordelt etter primærmottagere; universiteter og høyskoler, andre forskningssteder, forskningsråd og annet. Vi ser her at det har vært lite endring i hvordan de nordiske land enkeltvis fordeler FoU-bevilgninger etter mottager i perioden 1998–2003. Det er imidlertid ganske store forskjeller mellom de nordiske landene. Finland og Norge kanalisere en svært stor andel av FoU-bevilgningene via forskningsråd, mens Island nesten ikke fordeler noe gjennom forskningsråd. Island kanalisere derimot en svært stor andel via 'andre forskningssteder'. Sverige har den største andelen til 'universiteter og høyskoler', men også Norge, og fra 2003 kanalisere Danmark og Island store andeler hit.

Kapitlet peker så på midler til FoU som går via fond eller inntekter til FoU fra for eksempel lotterier. Flere land har ordninger som bidrar til FoU-bevilgninger, men det varierer hvorvidt disse midlene beregnes med i statsbudsjettanalysen. I Danmark går for eksempel 84 prosent av de totale offentlige FoU-bevilgningene via Finansloven og regnes derfor med. Resten går til internasjonale bevilgninger, som er FoU-bevilgninger til EUs rammeprogram, og kommunale og amtskommunale midler, som primært er penger til helsesektoren. Danmark har også to fond, Grunnforskningsfondet og Vækstfondet, som ikke tas med i statsbudsjettet. I Finland har man SITRA, Fond for bolig, Fond for utvikling av landskap og jordbruksutvikling samt Folkepensjonsfondet som ikke regnes med. I Norge har man Forskningsfondet. I Island regnes i dag Nationalbankens bidrag til Vetenskapsfondet samt penger fra lotteri med som del av FoU-budsjettet, men dette har kun vært gjort siden 1999. I Sverige havner forskningsstiftelsene i en mellomkategori da de vises i statsbudsjettet, men ikke regnes med i tallene som sendes inn til OECD.

De nordiske landene benytter seg av forskjellige organer for å kanalisere FoU-midlene. Oppdeling og oppbygging av forskningsråd står her sentralt. Norge og Island har begge ett forskningsråd, Finland to, Sverige tre, mens Danmark har ett forskningsforum overordnet seks forskningsråd. Til sist i dette kapitlet peker vi på endringer som i den aktuelle tidsperioden har hatt betydning for FoU. I tillegg til dannelsen av nye fond for FoU i omtrent alle de nordiske landene skiller Finland seg spesielt ut ved sin svært store økning til FoU i perioden 1996–1999.

I kapittel tre gjennomføres en komparativ analyse hvor de nordiske landene sammenlignes med hverandre samt med andre OECD-land. Kapitlet starter med en gjennomgang av totale anslåtte bevilgninger til FoU i de nordiske land som blant annet viser at Danmark hadde den laveste bevilgningen med 1 810 norske kroner per innbygger i 2003, mens Norge hadde den høyeste med 2 710 norske kroner. Derne sammenlignes de nordiske landenes bevilgninger fordelt etter formål; primærnærings, industri, servicenærings, allmennvitenskapelig utvikling og forsvar/romforskning. Vi finner her at allmennvitenskapelig utvikling hadde den største statlige bevilgningen i alle de nordiske landene bortsett fra i Island som bevilget mest til servicenæringene, med særlig vekt på samfunnsmessige strukturer og sammenhenger. Island fremhevet seg også innenfor primærnæringene, mens Finland fremhevet seg innenfor industrien. Kapitlet sammenligner deretter fordeling etter primærmottagere i de nordiske land. Helt til slutt i kapitlet gjøres en sammenligning med utvalgte OECD-land. Det fremkommer her at bevilgninger til FoU målt som andel av bruttonasjonalproduktet (BNP) og per innbygger lå over de utvalgte OECD-landenes gjennomsnitt på henholdsvis 0,8 prosent

og vel 2000 norske kroner for Island, Finland og Sverige i 2002. Bevilgningene i Norge var høyere per innbygger enn gjennomsnittet for de utvalgte OECD-landene, men lavere målt som andel av BNP. Danmark var det eneste av de nordiske landene som lå under gjennomsnittet for de utvalgte OECD-landene for begge målene.

Tiivistelmä

Tämän raportin tarkoituksena on tarkastella Pohjoismaiden valtionbudjeteissa tutkimus- ja kehittämistoimintaan (t&k) kohdennettuja määrärahoja. Raportissa käydään läpi Pohjoismaiden myöntämien t&k-määrärahojen keskeisiä elementtejä, joiden avulla voidaan osoittaa valtionbudjetin laatimiseen mahdollisesti vaikuttavia yhtäläisyyksiä ja eroja.

Raportin ensimmäisessä luvussa kuvataan projektin taustaa ja tietoaineistoa. Pohjoismaisten tutkimus- ja kehittämistoimintatilastojen suuntaviivat päivitettiin viimeksi yli 20 vuotta sitten. Sen jälkeen on tapahtunut muutoksia sekä t&k-tilastojen kansainvälisissä suuntaviivoissa että siinä, mitä t&k-tilastojen tavoitteena on kuvata. T&k-tilastoja kansainvälisessä kentässä käsittelevästä Frascati-käsikirjasta ilmestyi tarkistettu painos vuonna 2002 (OECD 2002). Sen lisäksi on tapahtunut merkittäviä muutoksia talouspolitiikassa yleensä sekä monilla eri osa-alueilla, kuten maitten tutkimusjärjestelmissä, t&k-rahoitusrakenteissa ja rahoituslaitoksissa. Myös näkemys valtiontuen roolista tutkimuspolitiikassa on muuttunut. Siksi on mielenkiintoista tutkia, kuinka julkisen tutkimusrahoituksen eri aspektit rahoitetaan Pohjoismaiden talousarvioissa nykyään.

Raportti perustuu pääasiassa kirjallisiin lähteisiin. Aineistoa on kerätty myös keskustelemalla keskeisten tietolähteiden kanssa sekä hankkimalla kommentteja ja tietoa sähköpostitse ja puhelimitse.

Raportin toisessa luvussa tarkastellaan joitakin Pohjoismaiden t&k-määrärahoille ja -resursseille ominaisia piirteitä. Jokainen maa käsitellään luvussa erikseen. Ensimmäiseksi selvitetään, millä ministeriöillä on tutkimusvastuu ja kuinka suurta osaa arvioidusta t&k-tuen kokonaismäärästä kukin ministeriö hallinnoi. Kaikissa Pohjoismaissa, lukuun ottamatta Tanskaa, on opetusministeriöllä suurin t&k-intensiteetti ja vastuu t&k-toiminnan koordinoimisesta. Tanska on ainoa Pohjoismaa, jolla on oma tutkimukseen keskittynyt ministeriö (Tieteen, teknologian ja kehityksen ministeriö), joka perustettiin vuonna 2002. Ruotsissa sen sijaan valtion myöntämiä t&k-määrärahoja ei ole jaoteltu ministeriöittäin, vaan politiikan eri alueiden mukaan.

Seuraavaksi tarkastelun kohteena on tulevien valtionbudjettien laatiminen. Budjetin laatiminen aloitetaan kaikissa Pohjoismaissa vuoden alussa tai vuoden kolmen ensimmäisen kuukauden aikana. Budjettiesitys julkaistaan elo-lokakuussa, kun taas lopullinen budjetti valmistuu vuoden lopussa. Norjassa ja Islannissa laaditaan vain yksivuotisia budjetteja, kun taas Suomessa budjettikehykset tehdään 3-5 vuodeksi eteenpäin. Ruotsissa ja Tanskassa laaditaan tavallisesti kolmivuotisia budjetteja.

Tarkasteltaessa julkisten t&k-määrärahojen kehitystä ajanjaksolla 1991-2003 voidaan nähdä, että Norjassa ja osittain myös Ruotsissa on kyseisenä ajanjaksona ollut lievää reaali kasvua. Suomessa oli voimakas nousukausi vuosina 1996-1999, kun valtion myöntämien t&k-määrärahojen osuus nousi 25% alkuperäisestä vuoden 1996 budjetista. Ripeän kasvuvaiheen jälkeen on Suomessa pysytty samalla tasolla. Islannissa oli myös hyvä reaali kasvun kausi vuosien 1997-99 aikana, mutta sittemmin suunta on kääntynyt laskuun. Tanskassa on ollut tasaista kasvua vuodesta 1994 vuoteen 1999.

Seuraavaksi raportissa luodaan katsaus t&k-määrärahojen jakaantumiseen päätoimialojen kesken, joita ovat mm. yliopistot ja korkeakoulut, muut tutkimuslaitokset sekä tutkimusneuvostot. Pohjoismaiden myöntämien t&k-tukien jakaantumisessa päätoimialojen kesken ei ole havaittavissa suuria muutoksia vuosien 1998-2003 välisenä aikana. Sen sijaan Pohjoismaiden välillä on melko suuria eroja. Suomi ja Norja kanavoivat huomattavan suuren osan t&k-määrärahoista tutkimusneuvostojen kautta, kun taas Islannissa suurin osa määrärahoista kanavoidaan muiden tutkimuslaitosten kautta. Ruotsi myöntää suurimman osan määrärahoistaan yliopistoille ja korkeakouluille. Myös Norja sekä vuodesta 2003 lähtien Tanska ja Islanti kanavoivat suuren osan määrärahoista korkeakoulujen kautta.

Seuraavaksi raportissa käsitellään erilaisten rahastojen t&k-toimintaan myöntämiä varoja tai esim. raha-arpajaisista saatuja tuloja. Monella Pohjoismaalla on rahoitusorganisaatioita, jotka myöntävät avustuksia tutkimus- ja kehittämistoimintaan, mutta nämä varat lasketaan vaihtelevasti mukaan valtionbudjettiin. Esim. Tanskassa 84% valtion myöntämistä määrärahoista kuuluu rahalain piiriin ja lasketaan siksi budjettiin mukaan. Loput ovat EU:n t&k-puiteohjelmaan kohdennettuja määrärahoja sekä kunnallisia ja lääninkunnallisia ensisijaisesti terveydenhuoltoon varattuja määrärahoja. Tanskalla on myös kaksi rahastoa (Grundforskningsfond ja Vækstfond), joita ei huomioida budjetissa. Suomessa talousarvion ulkopuolisia rahastoja ovat SITRA, Asuntorahasto, Maatilatalouden kehittämisrahasto ja Eläkerahasto sekä Norjassa Forskningsfondet. Islannissa on vuodesta 1999 lähtien laskettu t&k-budjettiin mukaan arpajaisvoitot sekä Islannin kansallisen pankin tiederahastolle myöntämät määrärahat. Ruotsissa tutkimussäätiöiden määrärahat ovat mukana valtionbudjetissa, mutta niitä ei kuitenkaan lasketa mukaan OECD:n tilastoihin.

Pohjoismaissa toimii erilaisia elimiä, joiden tehtävänä on kanavoida tutkimus- ja kehittämistoimintaan suunnattuja määrärahoja. Tutkimusneuvostojen toiminta on tässä keskeisellä sijalla. Norjalla ja Islannilla on kummallakin yksi tutkimusneuvosto, Suomella kaksi ja Ruotsilla kolme, kun taas Tanskalla on oma tutkijafoorumi, jonka alaisuudessa toimii kuusi tutkimusneuvostoa. Toisessa luvussa otetaan vielä esille muutoksia, joilla on ollut merkitystä t&k-toimintaan vuosien 1991-2003 aikana. Miltei kaikkiin Pohjoismaihin on syntynyt uusia t&k-rahastoja, mutta Suomi erottuu joukosta myös huomattavalla t&k-määrärahojen kasvulla vuosina 1996-99.

Kolmannessa luvussa vertaillaan Pohjoismaita keskenään sekä muihin OECD-maihin. Tarkasteltaessa Pohjoismaiden t&k-tuen arvioitua kokonaismäärää voidaan nähdä mm., että Tanskassa myönnettiin määrärahoja 1810 Norjan kruunua asukasta kohden vuonna 2003, kun taas Norjassa vastaava luku oli Pohjoismaiden korkein eli 2710 Norjan kruunua. Pohjoismaiden t&k-määrärahoja vertaillaan myös rahoituksen tavoitteiden mukaan, joita ovat maa-, metsä- ja kalatalous, teollisuus, palvelut, yleinen tieteen edistäminen sekä maanpuolustus/avaruustutkimus. Kaikissa Pohjoismaissa, lukuun ottamatta Islantia, eniten valtion määrärahoja kohdennettiin yleiseen tieteen edistämiseen. Islanti myönsi eniten varoja palveluiden kehittämiseen, erityisesti yhteiskuntapolitiittisiin tarkoituksiin. Islanti suuntasi paljon tukea myös maa-, metsä- ja kalatalouteen ja Suomi teollisuuteen. Lisäksi vertaillaan tuen jakaantumista päätoimialojen kesken. Vertailtaessa Pohjoismaita joihinkin OECD-maihin käy ilmi, että valtiontuen määrä suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) ylittää valittujen OECD-maiden keskiarvon 0,8% Islannissa, Suomessa ja Ruotsissa. Myös valtiontuen määrä asukasta kohden oli näissä kolmessa Pohjoismaassa suurempi kuin kyseisten

OECD-maiden keskiarvo, joka oli yli 2000 Norjan kruunua. Norjan t&k-tuen määrä asukasta kohden ylitti OECD-maiden keskiarvon, mutta siellä valtiontuen määrä suhteessa BKT:hen oli alhaisempi. Tanska oli ainoa Pohjoismaa, jossa jäätin valittujen OECD-maiden keskiarvojen alle kummassakin kategoriassa.

Summary

The aim with this report is to focus on the R&D-appropriations in the government budget (GBAORD) in the Nordic countries. By going through important elements for the R&D-appropriations in the Nordic countries we pinpoint similarities and differences that may have importance for the analysis of the government budget.

In the first chapter of the report we look more into the importance and reasons for doing a report like this. It is 20 years since the common Nordic guidelines for statistics on research and experimental development were updated. Since then there has been changes in international guidelines for R&D-statistics and in what the R&D-statistics are meant to describe. The international guidelines for R&D-statistics – the Frascati Manual – came out in a new edition in 2002 (OECD 2002). Taken this into consideration together with the considerable changes in general economic politics, how we view the role of the public in research politics, research systems in the Nordic countries, the structure of how R&D are financed and instruments for financing, it is interesting to examine how the different aspects of the public financing of research are covered in government budgets in the Nordic countries today.

The report is mainly based on written material. In addition longer interviews with key informants are accomplished plus collection of comments and information through e-mail and by phone.

Chapter two gives a thorough presentation of some important features concerning R&D appropriations in the Nordic countries. The chapter systematically presents country by country. First, we take a closer look at ministries and their responsibility for R&D. What ministry has the coordinating responsibility for R&D and what ministries have got the largest amount of R&D? In all the Nordic countries, except Denmark, there is a 'ministry of education' that has the largest amount of R&D in addition to having the coordinating responsibility for R&D. Denmark got, as the only Nordic country, a 'ministry of research'; the Ministry of Science, Technology and Innovation established in 2002. Sweden differs from the others in that public appropriations to R&D are not divided by ministry, as in the other Nordic countries, but by policy area.

Next, we go through the process of finalising the state budget for next year. All the Nordic countries start the work of making the budget in the first three months of the year. A proposed budget is presented some time between August and October, while the final budget is agreed upon in the end of the year. Norway and Iceland have annual budgets, while Finland makes budgets for three to five years ahead in time, and Sweden and Denmark normally for three years ahead.

Thereafter figures that visualise the development in the public R&D-appropriations from 1991 to 2003, show that Norway and partly Sweden have had a weak growth. Finland had a strong growth from 1996 to 1999 when the amount of public appropriation to R&D increased with 25 percent from the original 1996-budget. Finland has managed to keep up this level in the years after. Also in Iceland there was an increase from 1997 to 1999, but they have not managed to keep up the level and have

later had a decrease in the amount of R&D appropriations. In Denmark there has been an even stronger increase during the whole time period from 1994 to 1999.

Thereafter the report looks at how R&D-appropriations are distributed by primary receiver like higher education, research institutes, research councils and other. The figures show that there has been little change in how the Nordic countries individually distribute R&D-appropriations by primary receiver in the time period from 1998 to 2003. However, the differences are obvious between the Nordic countries. Finland and Norway canalise a rather large amount of their R&D-appropriations through research councils, while in Iceland almost no money goes to research councils. Iceland, on the other hand, canalises a rather large amount though 'research institutes'. Sweden has the largest amount to 'higher education', but also Norway, and from 2003 Denmark and Iceland, canalise large amounts here.

The chapter subsequently points to appropriations to R&D that are distributed through funds and earnings from for instance lotteries used to R&D. More than one country have arrangements that contribute to R&D, but they differ in whether or not these money are included in the state budget. In Denmark, for example, 84 percent of the total R&D-appropriations are included in the government budget and are therefore included in R&D-analysis. The rest is international appropriations (R&D from EU's frame work programs) and money canalised through lower levels, mostly to health. Denmark has also two funds, Grunnforskningsfondet (Danish national research foundation) and Vækstfondet, that are not included in the state budget. Finland has SITRA, Fund for housing, Fund for development of landscape and agriculture, in addition to Folkepensjonsfondet (state pension fund), that are not included. In Norway we have got Forskningsfondet (the Research Fund). In Iceland there have been changes after 1999 with the consequence that money from a lottery and money from the national bank to R&D are now included. In Sweden Forskningsstiftelsene (the research foundations) are shown separately in the government budget, but are not included in the numbers that are used in OECD.

The Nordic countries have different bodies that operate to canalise R&D-appropriations. The organisation of research councils is central to this question. Norway and Iceland have one research council, Finland has two, Sweden three, while Denmark has one research forum that is superior to six research councils. In the last part of the chapter we point to changes in the time period that may have influenced R&D. In addition to the establishment of new funds for R&D in more or less all the Nordic countries, Finland differs with its intensive increase in R&D-appropriations in the time period 1996 to 1999.

In chapter three a more comparative analysis between the Nordic countries and some other OECD-countries is carried out. The chapter heads off with an examination of the total government appropriation or outlays for R&D in the Nordic countries that among other things shows that Denmark had the lowest appropriation per capita, 1 810 NOK, while Norway had the highest, 2 710 NOK in 2003. Thereafter the government appropriation for the Nordic countries is compared by the branch categories primary industry (agriculture and fishery), manufacturing industry, services, general advancement of knowledge and defence and space research. We here find that general advancement of knowledge was the largest in all the Nordic countries apart from Iceland where services were the highest, especially social structures and relations. Iceland had the largest appropriation in the Nordic countries in the primary industry,

while Finland was in the lead within industry. The chapter subsequently compares the distribution after primary receiver in the Nordic countries. In the end the chapter compares the Nordic countries with some chosen OECD-countries. We can here see that for Iceland, Finland and Sweden in 2002 state appropriations to R&D as percentage of GDP (Gross Domestic Product) and per capita are higher than the average of the chosen OECD-countries, (0,8 per cent and 2000 NOK per capita) The appropriation in Norway was higher than the OECD average per capita, but lower as percentage of GDP. Denmark was the only country among the Nordic which had lower score on both measures.

1 Bakgrunn og datamateriale

1.1 Innledning

Arbeidet med analyser av FoU-bevilgningene over statlige budsjetter inngår som en viktig del av arbeidet med FoU-statistikk. Bl.a. gir budsjettanalyser informasjon om utviklingen i statlig forskningsfinansiering på et tidligere tidspunkt enn regnskaps- og institusjonsbasert statistikk. De nordiske landene har siden 1970-tallet vært sentrale i utviklingen av internasjonale retningslinjer for statistikk om forskning og utviklingsarbeid (FoU), herunder statsbudsjettanalyser. En arbeidsgruppe nedsatt av NORDFORSK utga i 1975 *Retningslinjer for analyse af statslige bevillinger til forskning og utviklingsarbejde*, som i 1983 ble revidert og gitt ut på nytt som *Retningslinjer for analyse af statslige bevillinger til forskning og utviklingsarbejde (Manual for statsbudsjettanalyser)*. NORDFORSKs rolle ble siden overtatt av Nordisk Industrifonds ekspertgruppe for FoU-statistikk.

Det er snart 20 år siden de felles retningslinjene ble gjennomgått og oppdatert. Siden den gang har det skjedd en del endringer både i internasjonale retningslinjer for FoU-statistikk og i temaområder FoU-statistikken skal bidra til å beskrive. De internasjonale retningslinjene for FoU-statistikk – den såkalte Frascati-manualen – kom i ny utgave i 2002 (OECD 2002). Samtidig har det skjedd betydelige endringer i den generelle økonomiske politikken, synet på det offentliges rolle i forskningspolitikken, landenes forskningssystemer, FoU-finansieringsstruktur og finansieringsinstrumenter. Dessuten er statsbudsjettene blitt sentrale i forbindelse med utformingen av operasjonelle mål for dimensjoneringen av forskningsbevilgningene, f.eks. statlige FoU-midler som andel av bruttonasjonalproduktet (BNP) og av statsbudsjettets samlede utgiftsramme. I denne analysen ser vi nærmere på budsjettprosessen og hvordan ulike aspekter ved den offentlige forskningsfinansieringen dekkes i de nordiske statsbudsjettanalysene. Hva har skjedd på 90-tallet? Hvilke større reformer har man hatt de senere årene, og er disse blitt håndtert på samme måte i statsbudsjettanalysene i de nordiske landene? Hvordan er forholdet til de internasjonale retningslinjene? Hvordan har utviklingen i de statlige FoU-bevilgningene vært?

1.2 Metode og datamateriale

OECDs Frascati-manual gir retningslinjer for utarbeidelse av statistikk over forskning og utviklingsarbeid (FoU). Den omfatter definisjoner av FoU og retningslinjer for to typer av data:

- FoU-statistikken etter utførende sektor som belyser hva som er *brukt* av midler til forskning og utviklingsarbeid, hvor mange personer som er beskjeftiget med forskning, samt hva det forskes på ved universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter og i næringslivet.
- Statlige bevilgninger til FoU som viser hvilke beløp statlige myndigheter har til *hensikt å gi* til forskning og utviklingsarbeid.

I FoU-statistikken oppgis dermed hvor mye som faktisk er brukt til forskning og utviklingsarbeid i de offentlige forskingsinstitusjoner. Disse midler kan komme fra offentlige kilder – statlige så vel som fra fylker og kommuner eller være kontraktsforskning, tilskudd fra fond og næringsliv. Statlige bevilgninger på sin side inneholder FoU-lån fra statsbankene der tapsavsetninger skal tas med i analysen. I statsbudsjettanalysen inngår også midler som blir bevilget til utenlandske organisasjoner, eksempelvis CERN, ESA og EMBO. Bevilgninger fra fylker og kommuner inngår derimot ikke. Det er derfor ingen direkte sammenheng mellom oversikter over statlige bevilgninger til FoU, slik de inngår i statsbudsjettanalysene, og offentlig finansiering av FoU, slik de inngår i FoU-statistikken, basert på det som faktisk blir brukt.

Statsbudsjettanalysen baseres på intensjonene til de sentrale bevilgningshavere, dvs. intensjonene med bevilgningene og ikke ut fra de faktiske disposisjoner. Bevilgninger til forskning og utviklingsarbeid fremgår ikke direkte av selve statsbudsjettet. De enkelte konti eller poster står ikke oppført med en separat FoU-komponent til identifisering av forskningsmidler; ingen konti eller post til bestemmelse av hva slags utgiftsart. Dette skyldes blant annet at de fleste bevilgningene er en blanding av midler til forskning og til andre formål. Bare noen ganske få bevilgninger kan helt og fullt sies å benyttes til forskning. Det må derfor brukes skjønn for å avgjøre hvor stor andel av bevilgningen som vil bli brukt på aktiviteter som faller inn under Frascati-manualens definisjon av FoU.

Statsbudsjettanalysene er basert på tekstanalyse supplert med opplysninger fra FoU-statistikken etter utførende sektor. I tillegg innhentes opplysninger fra det enkelte departement. Med utgangspunkt i kapitler og poster eller konti, som det tidligere har vært FoU på, og nye konti der det kan forventes at bevilgningen vil bli brukt til forskning og utviklingsarbeid, anslås en FoU-andel. Dessuten korrigeres FoU-andelen for institusjonskapitlene løpende i Island, Norge og Sverige i henhold til siste FoU-statistiske undersøkelse. Videre medfører ofte organisasjonsmessige endringer, departementsstruktur og avveiningen av hva som skal inngå som statlige bevilgninger, at dataene blir korrigert i ettertid.

I denne analysen har vanskelighetene med å fremskaffe sammenlignbare tall både over tid og mellom land vært betydelige. Etter nærmere gjennomgang av de nasjonale rapportene fra de nordiske landene har vi funnet at den internasjonale rapporteringen til OECD og EUROSTAT (EUs statistikkbyrå) ikke er like oppdatert og ikke dekker det samme fra land til land. Noen tall inkluderer inntekter gjennom oppdrag, andre ikke, noen er korrigert for nyere opplysninger, andre ikke. Avgrensingen av statlige midler i forhold til andre offentlige midler er ikke det samme og kan dessuten gi brudd i tidsseriene. Vi har derfor funnet det mest riktig å benytte data som er gjengitt i de nasjonale rapportene. Disse gir også langt mer detaljert informasjon når det gjelder fordeling på departementer, primærmottagere mv. – også tidsserier. Dette betyr at dataene i OECDs publikasjoner MSTI (Main Science and Technology Indicators) og Basic Statistics samt EUROSTATs Statistics on Science and Technology bare til en viss grad er benyttet.

Mer om Frascati-manualen

I henhold til Frascati-manualen skal bare kontantstrømmer inngå i statsbudsjettanalysen. Dette betyr at statens eventuelle tap av inntekter som følge av mulige ordninger for skattefritak for FoU-investeringer ikke er med i beregningene. Generelt skal både kapitalutgifter og driftsutgifter inngå. For bygg kan dette være vanskelig, da det ikke alltid fremgår om det er et forskningsbygg. Det har også vært en diskusjon om et brutto- eller nettoprinsipp skulle legges til grunn. De nordiske land har i sine tidligere retningslinjer anbefalt å bruke et bruttoprinsipp (NORDFORSK 1975/1983). Bruttoprinsippet innebærer at total omsetning tas med i tallunderlaget, dvs. at beløpene som skal inngå i analysen, refererer seg til total omsetning inklusive inntekter. Den nye Frascati-manualen fra 2002 er mer presis på dette området enn tidligere retningslinjer. Her står det at nettoprinsippet skal følges slik at dobbeltrapperinger unngås, dvs. at alle oppdragsinntekter skal holdes utenfor analysen. Videre er det nytt at EU-kontingenten for deltagelse i EUs rammeprogrammer for forskning ikke skal med, da beløpet inngår som del av den totale kontingenten for medlemmene av EU og dermed ikke kan spesifiseres for disse landene. Dette har enkelte land rettet seg etter allerede på slutten av 1990-tallet, og dermed revidert sine tidsserier, men ikke alle land har gjennomført dette likt i de internasjonale databasene.

Frascati-manualen fra 2002 beskriver følgende syv ulike stadier i budsjettprosessen: i) Estimer i forkant av budsjettprosessen, ii) Regjeringens foreløpige forslag for drøfting internt i departementene, iii) Regjeringens forslag til statsbudsjett for påfølgende år, iv) vedtatt budsjett for påfølgende år, v) vedtatt budsjett inklusiv endringer i løpet av budsjettåret, vi) endelige forpliktelser, dvs. kostnader knyttet til virksomheten det enkelte år vii) kontantregnskap. I de tidligere retningslinjene til OECD inngikk bare en todeling i ”foreløpige” og ”endelige” budsjettanslag uten nærmere presisering av hvordan dette skulle forstås. Dette har medført en ulik oppfatning av hva som skulle rapporteres fra det enkelte land. De nordiske landene har gjennom sine retningslinjer fra 1983 lagt til grunn ”forslag til budsjett for påfølgende år (iii)” og ”vedtatt budsjett før budsjettåret begynner (iv)” som analysetidspunkter. Fra og med 2003 anbefaler EU at tidspunktene for rapportering skal være ”vedtatt budsjett for påfølgende år (iv)” og ”vedtatt budsjett inklusiv endringer i løpet av budsjettåret (v)”. Alle tall i denne rapporten refererer seg til anslåtte utgifter i ”vedtatt budsjett”, dvs. endringer gjennom året inngår ikke.

Videre erstatter EUs inndeling NABS (Nomenclature for the Analysis and Comparison of Scientific Programmes and Budgets), OECDs tidligere inndeling i formålsgrupper. Inntil 2003 har landene benyttet en konvertering mellom de to internasjonale standardene. Forskjellen mellom dem på hovedgruppenivå var imidlertid liten, og ulempene ved å forholde seg til to inndelinger mot bare å opprettholde én var utslagsgivende. Den nordiske NORDFORSK-inndelingen fra 1975 er derimot fortsatt gyldig og inngår i en konverteringstabell mot NABS i den nye Frascati-manualen fra 2002, se oversikt i vedlegg 2. Arbeidet med denne rapporten har vist at NORDFORSK-inndelingen fortsatt benyttes av Danmark, Norge og Sverige, med konverteringer til de internasjonale standardene. Island klassifiserer bare dataene etter NABS. I Finland benyttes både NABS’ og NORFORSKs inndelinger. I statsbudsjettanalysene har de nordiske land i tillegg benyttet en egen nordisk inndeling etter hovedmottager.

1.3 Intervjuer med kjerneinformanter og innhenting av data

I tillegg til skriftlig materiale er det gjennomført lengre samtaler med personer i Sverige og Finland. I Sverige er Ulf Sandström i Sister (Sveriges institutt for studier av utdanning og forskning), Calle Jacobsson fra Vetenskapsrådet og Tim Nordin i Utbildningsdepartementet intervjuet. I Finland er Tero Luhtala og Ari Leppälahti fra Statistikcentralen (Tilastokeskus), Anu Nuutinen og Anne Heinänen fra Finlands Akademi (Suomen Akatemia) og Esko-Olavi Seppälä og Kimmo Halme i The Science and Technology Policy Council (Valtion tiede- ja teknologianeuvosto). Samtalene foregikk i henholdsvis Stockholm og Helsinki i juni 2003. Vi vil også takke Thorvaldur Finnbjörnsson ved Rannis i Island, Peter S. Mortensen ved Analyseinstitut for Forskning i Danmark, og Birgitta Mannsfelt og Thomas Molin, begge ved Statistiska Centralbyrån i Sverige for underlagsmateriale og nyttige kommentarer.

2 Noen hovedtrekk ved de nordiske landenes FoU-bevilgninger og -ressurser

---

Statsbudsjettet har som mål å gi en samlet oversikt over statens inntekter og utgifter i et finansår og samtidig danne grunnlag for folkeforsamlingen eller parlamentets utøvelse av bevilgningsmyndighet. Analyser av FoU-budsjettet avspeiler derfor den bevilgende myndighets intensjoner med bevilgninger og angir finansieringsmessige tilsagn i forbindelse med forskningsaktivitet i eller utenfor offentlig sektor. Dette i motsetning til forskningsstatistiske undersøkelser som omhandler den faktiske aktivitet og utførelse av FoU.

Et problem med budsjettanalyser er imidlertid at det ofte ikke angis en eksplisitt FoU-andel av en gitt bevilgning på statsbudsjettet fordi en vesentlig del av den offentlig finansierte FoU-virksomhet foregår i tett sammenheng med andre aktiviteter, for eksempel undervisning og sykdomsbehandling eller i forbindelse med miljøovervåking.

Når man bruker statsbudsjettet som mål for offentlige bevilgninger, mister man en del informasjon i form av offentlige bevilgninger som ikke går over statsbudsjettet, men for eksempel over fylkeskommunale budsjetter (Maus og Sivertsen 2000).

I dette kapitlet vil vi blant annet skissere hvordan de ulike nordiske land kanalisere sine offentlige FoU-bevilgninger.

2.1 Danmark

Departement og forskningsansvar

Danmark har i dag 18 departementer.¹ Av disse 18 er det 12 som har FoU, men de fleste har kun en svært liten andel. Det desidert mest forskningsintensive departementet i Danmark er Ministeriet for Videnskap, Teknologi og Udvikling med 72 prosent av den totale FoU-andel. Danmark skiller seg ut fra de andre nordiske land ved at de har et eget departement som i stor grad konsentrerer seg om forskning. I de andre nordiske landene har Undervisningsministeriet i svært stor grad ansvaret for forskningen, men i Danmark har dette departement kun en andel på 4 prosent.

	FoU-bevilgninger (Mill. DKK)	Andel av FoU-bevilgning (prosent)
Ministeriet for Videnskap, Teknologi og Udvikling	6586	72
Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri	684	7

Tabell 2.1: Danmarks mest forskningsintensive departementer. Kilde: "Offentlig forskningsbudget 2003", Analyseinstitut for Forskning

Ministeriet for Videnskap, Teknologi og Udvikling ble dannet i 2002 ved en sammenslåing av universitetsområdet fra Undervisningsministeriet, innovasjonsdelen fra det tidligere Erhvervsministeriet, det tidligere IT- og Forskningsministerium samt enkelte andre ressursområder.² Det har derfor de senere årene skjedd en stadig konsentrasjon av FoU-midler. Videnskapsministeriet har det politiske ansvar for forskning, telekommunikasjon og informasjonsteknologi. Departementet har en rekke råd og institusjoner knyttet til seg, herunder forskningsbevilgninger til universitetene, Forskningsstyrelsen, Forskningscenter Risø, IT- og Telestyrelsen, Rektorkollegiets sekretariat, GTS-institusjoner, Center for Sensorteknologi, Center for anvendt IT, Rådet for Teknologisk Innovation. Departementet yter dessuten sekretariatsbistand til Danmarks Forskningsråd, Telebrugsnævnet og Teleklagenævnet. Departementet er det klart mest forskningstunge av departementene: FoU-bevilgningene utgjør 53 prosent av departementets samlede utgifter.

Etter ministeriet for Videnskap, Teknologi og Udvikling er det Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri som med sine 7 prosent har den nest største andelen, se tabellen over. I tillegg til disse utføres det noe FoU i Kulturministeriet (5 prosent), Undervisningsministeriet (4 prosent) og Miljøministeriet (3 prosent). De andre departementene har mindre enn to prosent.

¹ Vi omtaler i rapporten for forenklingens skyld ofte ministerier som departement.

² Analyseinstitut for Forskning: *Offentligt forskningsbudget 2003*, side 20.

Budsjettet og veien frem til endelig budsjett

Den danske regjeringens budsjettforslag legges frem i lovs form. Finansloven er følgelig en lov med ett års varighet. Sammenlignet med Norge, og til dels også Sverige, er det få klare styringssignaler og resultatkrav i den danske regjeringens budsjettforslag.

Rammestyring har vært anvendt i Danmark siden 1960-tallet (Reite m.fl. 1999:54-55). Prinsippene for rammestyring ble fornyet i 1993. Det er tre forskjellige rammebegreper i det danske budsjettssystemet. Disse er: driftsrammen, 'lønsumsrammen' og investeringsrammen. Budsjettrammene innenfor hvert ministerområde fastsettes med utgangspunkt i de flerårige utgiftsfremskrivningene i foregående års budsjetter, tilsvarende de norske konsekvensjusteringene, og de samfunnsøkonomiske og finanspolitiske prioriteringene som regjeringen fastlegger tidlig i sin budsjettprosess.

Investeringsutgifter, konjunkturavhengige utgifter, store engangsinntekter og visse budsjettekniske korreksjoner holdes utenfor rammestyringen. Statlige investeringer blir i Danmark brukt som verktøy til å styre konjunktorene. Regjeringen må også i sin redegjørelse i statsbudsjettet opplyse hva som skal være de høyest prioriterte områdene for statlige investeringer de kommende årene.

Finansministeren koordinerer regjeringens arbeid med statsbudsjettet. Innenfor rammene av Finansministeriets anbefalte samlede finanspolitiske opplegg legger Finansministeriet frem et forslag til departementsvise budsjettrammer. Ved utarbeidelsen av departementenes rammer tar Finansministeriet utgangspunkt i de ikke-bindende budsjettfremskrivningene som ble lagt frem i tilknytning til presentasjonen av inneværende års statsbudsjett. For å utrede mulighetene for omfordeling av ressurser, gjennomføres det såkalte budsjettanalyser, vanligvis ledet av Finansministeriet. Formålet med budsjettanalysene kan være å identifisere ineffektive tilskuddsordninger, påvise manglende koordinering av programmer mellom involverte departementer eller å beregne konsekvensene av reorganiseringer. Slike analyser inngår følgelig som et sentralt element i beslutningsgrunnlaget for budsjettprosessen, og Finansdepartementet i Danmark kan sies å legge større vekt på kontrollfunksjonen enn det norske Finansdepartementet.

Finansministeriet drøfter rammeopplegget i bilaterale møter med andre ministerier. Den endelige beslutning om rammeopplegget fattes av en samlet regjering i mars måned. Finanslovforslaget utarbeides deretter av ministrene innenfor de rammene og retningslinjene som utsendes av finansministeren rett etter rammefastsettelsen (tilsvarer det norske hovedbudsjettskrivet). Ministerienes rammefordelingsforslag oversendes Finansministeriet primo mai. Finansministeriet utarbeider deretter det samlede finanslovforslag på bakgrunn av departementenes bidrag.

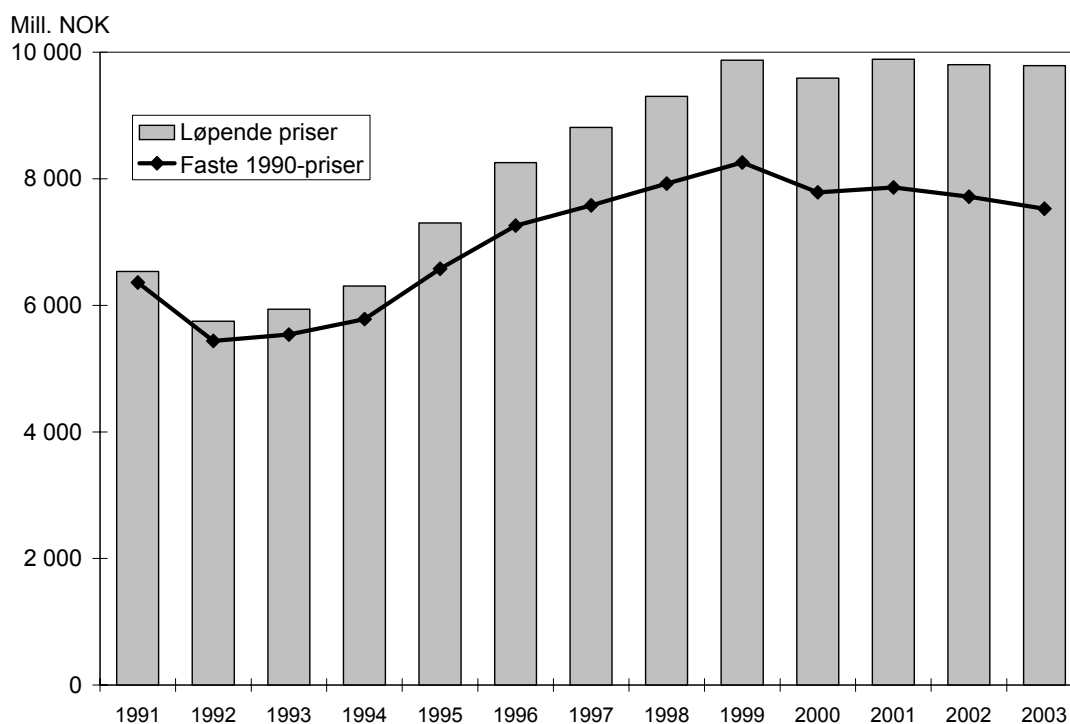
Innen utgangen av august må finansministeren legge frem forslaget til finanslov på vegne av regjeringen. Vedlagt finanslovforslaget følger en oversikt over estimerte utgifter og inntekter (ikke skatter og avgifter) for de tre påfølgende årene, gitt det finanslovforslag som regjeringen har lagt frem. Kort tid etter at budsjettet er vedtatt legger regjeringen frem reviderte fremskrivninger for de tre årene etter budsjettåret. Disse fremskrivningene er basert på det vedtatte budsjettet og danner utgangspunkt for regjeringens arbeid med statsbudsjettet for året etter.

Til forskjell fra i Norge skjer behandlingen av budsjettet på komiténivå kun i Finansutvalget. Budsjettet blir imidlertid vedtatt av Folketinget i plenum. Som et ledd i Finansutvalgets behandling av statsbudsjettforslaget, innkalles ministrene til møter etter

behov. Finansloven vedtas i desember. Endringsforslag etter at finansloven er vedtatt legges frem for Folketingets finansutvalg av den enkelte statsråd etter at forslagene er godkjent av Finansministeriet. I løpende termin må virksomhetene tre ganger avgi rapport til Finansministeriet om status med hensyn til oppfølging av budsjettet. Finansministeriet sammenstiller denne informasjonen og videreformidler den til Folketinget.

Finanslovens bevilgning til forskning og utvikling fremgår ikke umiddelbart av selve Finansloven. Det er ikke definert en variabel for identifisering av forskningsmidler. Datagrunnlaget etableres ved at alle departement må innrapportere hvilke poster og hvor store poster de har til forskning og utvikling. Inntil 2003-budsjettet gjennomførte Analyseinstituttet for forskning innrapporteringen etter at Finansloven var vedtatt i Folketinget i desember. Ved 2004-budsjettet har Finansministeriet selv samlet inn opplysningene i forbindelse med departementenes innsending av forslag til ny rammefordeling i mai. Av den grunn vil nå 'Forskningens Finanslove' foreligge allerede ultimo august året før den politiske drøftingen av forskningens omfang og innen Folketinget vedtar Finansloven.

Utvikling i statlige FoU-bevilgninger i perioden 1991–2003

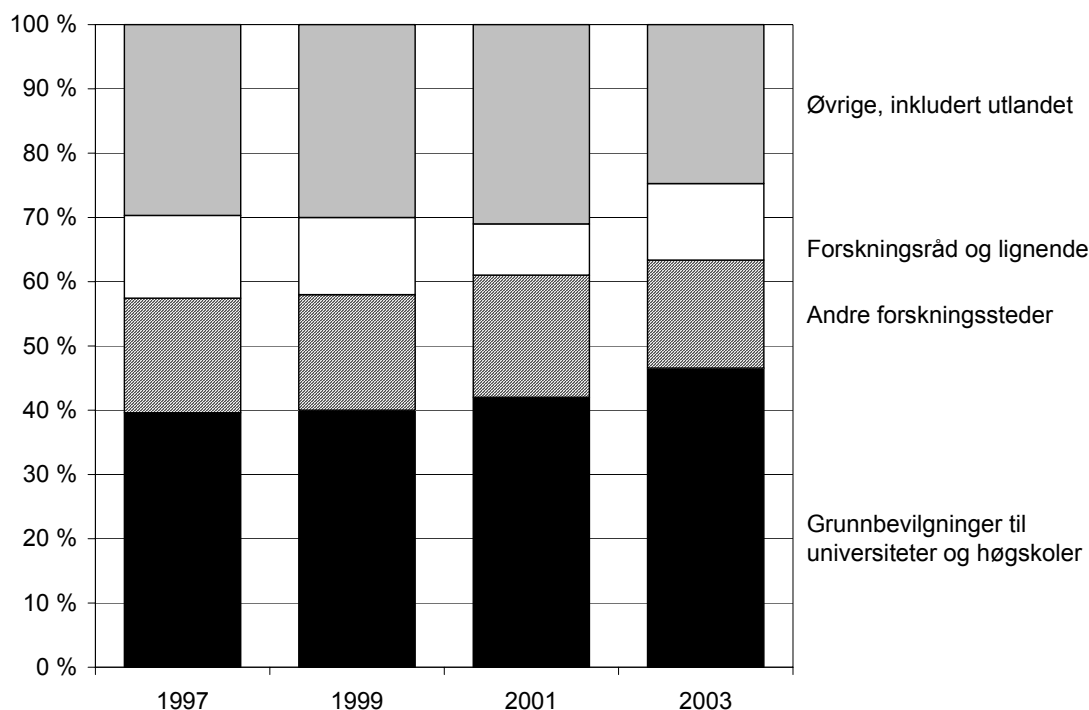

Figur 2.1: Statlige bevilgninger til FoU i Danmark i løpende og faste 1990-priser i perioden 1991 – 2003. Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1.

Etter et fall i statlige bevilgninger til FoU i Danmark på begynnelsen av 1990-tallet gikk Danmark gjennom resten av dette tiåret med en svak realvekst. Den svake økningen ble avløst av en svak nedgang i statlige bevilgninger til FoU i år 2000 og har siden ligget på dette nivået. I 2003 har man ennå ikke kommet opp igjen på nivået etter økningen på 1990-tallet. Siden Danmark har hatt en realvekst totalt i bruttonasjonalproduktet (BNP),

betyr det at de statlige bevilningene til FoU utgjør en synkende andel av BNP i årene etter 1999.

Fordeling av FoU

Figur 2.2: Statlige bevilgninger til FoU i Danmark etter primærmottager i 1997, 1999, 2001 og 2003. Prosent. Kilde: "Offentligt forskningsbudjet 2003", Analyseinstitut for Forskning

Universitetenes grunnbevilgning har i Danmark opplevd en betydelig vekst i to perioder, 1994–1997 og 2002–2003, men ellers stagnasjon. Andelen til 'andre forskningssteder' som her inkluderer sektorforskningsinstitusjoner og andre forskningsinstitusjoner, har vært ganske stabil gjennom hele perioden, med en svak økning i 2001, men falt tilbake til 1999-nivå igjen i 2003. De danske forskningsråd fikk redusert sine bevilgninger kraftig i 2001, men var i 2003 oppe igjen på samme nivå som i 1999. Kategorien 'øvrige' inkluderer andre større tilskuddspuljer, internasjonale aktiviteter og annet. Denne var stabil frem til 2001, men fikk en betydelig nedgang i 2003 da den danske regjering gjennomførte markante innsparinger. Ser vi på den totale utviklingen, har det foregått en konsentrering av statlige bevilgninger til FoU mot universitetenes grunnbevilgning.

Fond og lotteripenger

'Analyseinstitut for Forskning' utarbeider årlig en samlet oversikt over det offentlige forskningsbudsjett i Danmark. I dette budsjettet inkluderes alle offentlige midler til FoU. I denne oversikten fremkommer det at det i tillegg til de midler som bevilges via Finansloven, går FoU-midler gjennom andre kanaler. Ser man på tallene for 2003, ser man at 84,4 prosent av den totale offentlige FoU-bevilgningen går via Finansloven. De resterende andeler fordeler seg på internasjonale bevilgninger (7,4 prosent), kommunale og amtskommunale midler (5,8 prosent) og Danmarks Grundforskningsfond (2,4

prosent). Inntil 2002 hadde også Vækstfondet bevilgninger, men denne andelen var svært liten (0,65 prosent i 2001) og er nå helt borte.

Internasjonale bevilgninger er FoU-bevilgninger fra EUs rammeprogrammer samt Nordisk Ministerråds bevilgninger til forskningsrelaterte formål.

Midler fra amter og amtskommuner dreier seg i hovedsak om penger til helsesektoren, dels til sykehus og dels til særlige institusjoner som DSI (Institut for Sunhedsvæsen). Den foreliggende rapporten baserer seg på en sammenligning av statsbudsjettene, og siden en stor andel av FoU-bevilgningen til helse ikke går via Finansloven, men er kanalisert på et lavere forvaltningsnivå, er de utelatt i denne analysen. Ved de seneste innrapporteringer til OECD og Eurostat er imidlertid disse midlene nå tatt med for sammenlignbarhetens skyld.

Danmarks Grundforskningsfond ble etablert i oktober 1991 med det formål å støtte Danmarks forskningsmessige utviklingsevne på høyt internasjonalt nivå gjennom større, langvarige satsninger.³ Fondet har gjort dette gjennom opprettelsen av en rekke forskningssentre innenfor både nye og eksisterende grunnforskningsmiljøer. Fondet har en grunnkapital på ca. 2 milliarder kroner. I 2003 forventes det utdelt ca. 255 millioner kroner.

Vækstfondet ble etablert i 1992 etter ønske fra blant annet næringslivet og dets organisasjoner. Fondet har en grunnkapital på ca. 2 mrd. kr og kan yte risikovillig finansiering til små og mellomstore utviklingsaktiviteter og eksportmarkedsprosjekter. Vækstfondets utbetalinger skjer i form av lån og egenkapitaltilskudd. Vækstfondet har de senere årene gått med tap blant annet på grunn av lånebeløpenes størrelse. I 2002 budsjetteres det med at Vækstfondet ikke skal gå i tap. Det vil derfor ikke være en del av Danmarks forskningsbudsjett i årene fremover.

Viktige organer for kanalisering av FoU-midler

Danmark har i dag et forskningsforum og seks statlige forskningsråd som innenfor hvert sitt område deler ut midler til støtte for dansk forskning. Forskningsforumet består av 13 medlemmer utnevnt av forskningsministeren. Forumet har som oppgave å fordele bevilgninger til de enkelte forskningsråd samt å koordinere aktivitetene på tvers av forskningsrådene. De skal også bistå med faglig rådgivning i forskningsrelaterte spørsmål. De seks forskningsrådene har til oppgave å gi råd til myndighetene og å forvalte forskningsbevilgninger på deres felt. Forskningsrådene er underlagt Ministeriet for Videnskap, Teknologi og Udvikling.

De seks statlige forskningsråd er:

- Statens Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd (STVT)
- Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd (SNF)
- Statens Jordbrugs-og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd (SJVF)
- Statens Sunhedsvidenskabelige Forskningsråd (SSVF)

---

³ Analyseinstitut for Forskning: *Offentligt forskningsbudget 2003*, side 14.

- Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd (SFF)
- Statens Humanistiske Forskningsråd (SHF)

Noen endringer i perioden 1990–2003 med betydning for FoU

I 2001 ble det i Danmark innført et nytt prinsipp for budsjettering av tilsagn i Finansloven. Fra 2001 utgiftsføres tilsagn om tilskudd, herunder tilskudd til forskning og utvikling, på tidspunktet for inngåelsen av forpliktelsen, mens det hittil har skjedd på utbetalingstidspunktet. Det offentlige forskningsbudsjett må både av praktiske og reelle grunner følge denne endringen, slik at budsjettet fremover uttrykker de statlige intensjoner for forskning, slik de kommer til uttrykk i Finansloven, uansett om utgiftene benyttes i de pågjeldende finansår eller senere. Denne endringen har imidlertid ikke hatt noen reell effekt på nivået på bevilgningene, men har naturligvis gitt forskyvninger mellom enkeltområder fra 2000 til 2001.

2.2 Finland

Departement og forskningsansvar

Finland har i dag 12 departementer. Undervisningsministeriet har hovedansvaret for forskningspolitikken og Handels- og Industriministeriet for teknologipolitikken. Til sammen tar disse to departementene hånd om ca. 80 prosent av de offentlige FoU-bevilgninger. Undervisningsministeriet har hovedansvar for universitets- og høyskolesektoren samt for forskningsinstitutt som Forskningscentralen för de 'inhemska språken' og Museiverket. Handels- og industriministeriet har også ansvaret for forskningsinstitutt, blant annet Statens tekniska forskningscentral og Geologiska forskningscentralen.

Også andre departement har ansvar for forskningsinstitutt. Blant annet har Jord- og skogbruksministeriet ansvar for Forskningscentral för jordbruk og livsmedelsekonomi og Skogforskningsinstituttet.

	FoU-bevilgning € million	Andel av FoU- bevilgning, %
Utdanningsministeriet	592	42
Industri- og handelsministeriet	488	34
Social- og helse- og sosialtjenesteministeriet	112	8
Jord- og skogbruksministeriet	91	6

Tabell 2.2: Fordeling av FoU-bevilgninger på de viktigste departement. Kilde: Statistics Finland

Utdanningsministeriet, Industri- og handelsministeriet, Social- og helse- og sosialtjenesteministeriet og Jord- og skogbruksministeriet står for 90 prosent av de totale FoU-bevilgningene over statsbudsjettet.

I Finland har man også et organ med navnet Statens råd för vetenskap och teknologi (Valtion tiede- ja teknologianeuvosto (VTTN)).⁴ Dette er, som navnet tilsier, et sakkyndig organ for statsministeren og statsrådene som behandler sentrale spørsmål i tilknytning til virksomheter som skal fremme vitenskap, teknologi og vitenskapelig utdanning. Rådet behandler retningen og samordningen av forsknings- og teknologipolitikken og forbereder planer og forslag som omhandler dette. Statsministeren fungerer som rådets leder (ordførande), undervisningsministeren og handels- og industriministeren som nestleder (vice ordförande). I tillegg består rådet av fem andre statsråder samt 10 sakkyndige på høyere nivå innenfor vitenskap og teknologi. Rådet skal også ha medlemmer fra Finlands Akademi, Teknologiska utvecklingscentralen, universiteter og industri, så vel som arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner.

VTTN ble opprettet i 1987 og var etterfølger etter et annet råd (Statens vetenskapsråd), grunnlagt allerede i 1963. VTTN utgir treårige rapporter, den siste med navnet 'Knowledge, Innovation and Internationalisation'. Rapportene skal inneholde en detaljert analyse av den seneste utviklingen innenfor teknologi og vitenskapsinnovasjon i forhold til politikk. På bakgrunn av analysen skal rådet komme med anbefalinger om fremtidig utvikling, inkludert økonomisk anbefalinger.

På mange måter fungerer disse rapportene som det samlede grunnlag for regjeringens forskningspolitikk og blir utad ofte presentert som 'white papers'. I tillegg utarbeides det regelmessig utdanningsplaner for fire år av gangen. Disse kan også sees som 'white papers'.

Budsjettet og veien frem til endelig budsjett

Beregningen av statens budsjettproposisjon innledes i Finland hvert år i mars etter at regjeringen har godkjent anslagsrammer for forvaltningsområdene. Budsjetttrammene for hvert departement gjelder ikke bare for det neste året, men for tre eller fire år frem i tid. Med utgangspunkt i disse rammene og Finansministeriets anbefalinger fortsetter forberedelsen i de ulike departementene. De ulike departementene gir også anvisninger til embetsverk og andre instanser som er underlagt dem. Departementene sammenstiller deretter en budsjettproposisjon for sitt forvaltningsområde basert på embetsverkets og underliggende organers planer. Proposisjonen fremstilles for finansministeriet i mai. I tillegg kan statsrådene legge frem endringsforslag som avviker fra de opprinnelige rammene. I løpet av våren og sommeren behandles budsjettforslaget så i Finansministeriet. Finansministeren tar en beslutning om forslaget til statens budsjettproposisjon innen juli – august. Dette forslaget forelegges alle statsrådene. Samtidig publiseres forslaget på Internettet.

Utgått fra Finansministeriets stillingstagende følger så, under ledelse av de impliserte departementer og Finansministeriet, en forhandlingsrunde der hvert departement deltar og hvor man forsøker å løse de uoverensstemmelser som måtte finnes. I august, etter en forhandlingsrunde, behandler så hele regjeringen Finansministeriets budsjettforslag ved det som kalles 'budgetmanglingen', som det normalt tar to til tre dager å gjennomføre. Under 'budgetmanglingen' godkjenner regjeringen innholdet i budsjettproposisjonen.

---

⁴ http://www.minedu.fi/uvm/forskning/statens_rod.html

Etter det forelegges budsjettproposisjonen statsrådene og republikkens president, og oversendes til Riksdagen for behandling når Riksdagens høstsesjon innledes. I desember godkjenner Riksdagen det endelige budsjettet. I mars starter man igjen på utarbeidelsen av neste års budsjett.

Om det blir nødvendig med endringer i det endelige budsjettet, kan en proposisjon om tilleggsbudsjett forelegges Riksdagen. Tilleggsbudsjettproposisjonene utarbeides i hovedsak etter samme prinsipp som de opprinnelige budsjettene.

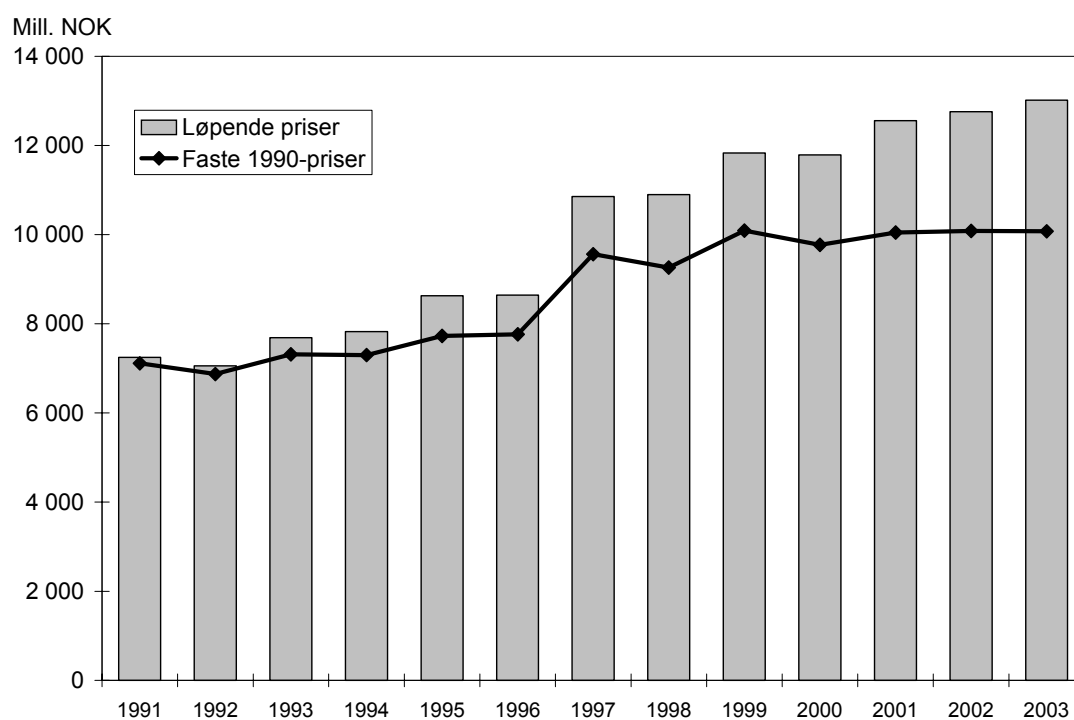
Budsjettallene presenteres i 'yellow book' (statsrådenes budsjettproposisjon). I budsjettproposisjonen er det mer generelle uttalelser over hvilke områder som skal prioriteres og generelle diskusjoner, men eksakte tall eller andeler finnes ikke. I løpet av året kommer ofte tillegg til budsjettet, og disse vil også bli regnet inn i det endelige regnskapet ved slutten av året. Det er imidlertid ikke mulig å lese direkte ut av denne hvor mye penger som er satt av til FoU. Statistikcentralen gjennomfører i november eller desember hvert år en spørreundersøkelse. Det er innkomne tall fra denne undersøkelsen statsbudsjettanalysen baserer seg på. Riktigheten av tallene vil derfor avhenge av respondentene. Tallene statistikcentralen baserer seg på og videresender til OECD for registrering i Government Budget Appropriation of R&D (GBAORD), er derfor ikke hentet og estimert ut fra budsjettproposisjonen, men stammer fra mottagerne av FoU. Ifølge vår kilde har mottagerne på det tidspunkt de får spørreskjemaet kjennskap til budsjettet slik at deres tall burde være korrekte. Siden det finske systemet er så sentralisert, er mottagerne få, og det er derfor forholdsvis enkelt å få oversikt over mottagere og hvor mye de har mottatt.

I Finland legges nettobudsjett-prinsippet til grunn.

I Finland går alle offentlige midler til forskning og utvikling gjennom statsbudsjettet. Det eksisterer i praksis ingen lokalforvaltning som på noen måte er involvert i FoU. Alle statlige bevilgninger til FoU er inkludert i tallene som brukes i GBAORD.

Tidligere ble ikke penger til universitetssykehusene regnet med, men fra og med 1997 er også disse inkludert i statsbudsjettanalysen.

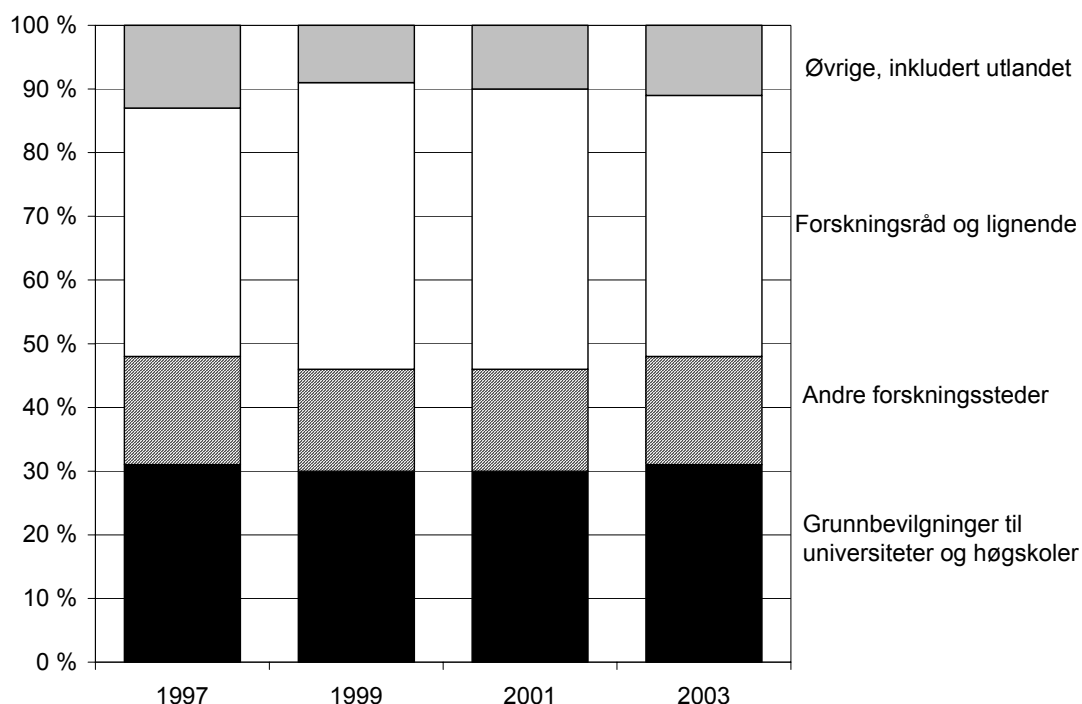
Utvikling av statlige FoU-bevilgninger i perioden 1991–2003

Figur 2.3: Statlige bevilgninger til FoU i Finland i løpende og faste 1990-priser i perioden 1991 – 2003. Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1.

I Finland gjennomførte man i perioden 1996–1999 en betydelig økning i statlige bevilgninger til FoU. Andelen statlige bevilgninger til FoU ble økt med 25 prosent fra det opprinnelige 1996-budsjettet til slutten av 1999. Nivået har i ettertid holdt seg ganske stabilt på 1999-nivået, med unntak av en svak nedgang i realveksten i 2000.

Fordeling av FoU

Figur 2.4: Statlige bevilgninger til FoU i Finland etter primærmottager i 1997, 1999, 2001 og 2003. Prosent. Kilde: Statistics Finland

Andelen statlige bevilgninger til universiteter og universitetssykehus har i hele perioden vært ganske stabil. Andre forskningssteder, som i Finland er offentlige forskningsinstitutt, hadde en svak nedgang i 1999 og 2001, men hadde i 2003 samme andel som i 1997. Andel til forskningsråd økte relativt mye etter 1997. Dette har sammenheng med at den ovennevnte økningen i statlige bevilgninger i perioden 1996 – 1999 i hovedsak ble kanalisert gjennom Finlands Akademi og TEKES. Annen FoU-bevilgning er samlet i kategorien ”øvrige” og viser en nedgang i andelen i 1997 og etter det en svak økende andel.

Totalt sett kan vi se at Finland kanaliserer en svært stor andel av sine statlige bevilgninger til FoU gjennom forskningsrådene sine. Finland skiller seg i så måte markert fra de andre nordiske land som har mindre andeler via forskningsråd.

Fond og lotteripenger

SITRA er et uavhengig fond som ikke er en del av statsbudsjettet. Fondet har eksistert i 36 år. Dets inntekter er avkastning av investeringer. Fondet ligger under det finske parlamentet. Fondet er å anse som et offentlig fond med ulike aktiviteter. Det skal drive med kapitalinvesteringer, innovasjonsstudier og utdanning.

Det eksisterer dessuten et fond for utvikling av landskap og jordbruk og et boligfond. Disse fondene mottar penger fra skattebetalerne, og pengene overføres via statsbudsjettet, men blir ikke tatt med i FoU-regnskapet. Finland har også noen offentlige, statlige institusjoner som har FoU-aktiviteter, men ikke er del av statsbudsjettet. Dette dreier seg for eksempel om den nasjonale folkepensjonen (Folkpensjonsanstalten) som bruker en relativt stor sum på FoU.

Finland har også inntekter til FoU fra to lotterier. Disse er imidlertid regnet inn i statsbudsjettet og synliggjort som FoU-bevilgning. Det ene lotteriet er administrert av Utdanningsministeriet og er fra fotball. Inntektene fra dette går til vitenskap, kultur, kunst, ungdomsaktiviteter og sport. Lotteriet har fungert slik i 43 år nå. Det andre er inntekter fra enarmede banditter og kasino-hus. Pengene herfra går til sosial og helse og skal bedre innbyggernes helse og levestandard.

Statistikcentralen er i dag ansvarlig for utarbeidelsen av budsjettanalysen (GBAORD). Inntil i fjor lå dette ansvaret hos Finlands Akademi, men av praktiske årsaker er det nå flyttet over til Statistikcentralen som også har ansvaret for annen statistikk.

Viktige organer for kanalisering av FoU-midler

I tillegg til disse fondene har Finland andre organer som bevilger penger til FoU. De to mest sentrale her er Finlands Akademi og TEKES. Mens TEKES anses som et finansieringsorgan, blir Finlands Akademi ansett som et 'rent' forskningsråd. TEKES og Finlands Akademi er ansett for å være tosøsterorganisasjoner som har ansvaret for å dekke ulike områder av FoU i Finland.

TEKES og Finlands Akademi får til sammen omtrent 41 % av den totale andelen statlige midler bevilget over statsbudsjettet til FoU.

Utdanningsministeriet har ansvar for Finlands Akademi. Finlands Akademi opererer i hovedsak innenfor forskning mot universiteter og forskningsinstitusjoner. Det er også Finlands Akademi som har ansvaret for å bevilge penger til grunnforskning. Handels- og industriministeriet har ansvaret for den Teknologiska utviklingscentralen (TEKES). TEKES blir ansett for først og fremst å være et finansieringsorgan og ikke et forskningsråd. Dette i hovedsak fordi avgjørelser om hvem som skal tildeles penger, primært tas av statsansatte. TEKES bevilger penger til anvendt forskning og utvikling ved universitetene og statlige utviklingslaboratorier. Hovedkriteriet for å få bevilget penger fra TEKES er at det er industrielle eller kommersielle utviklingsprosjekter. Mesteparten av pengene deres går til næringslivet.

Noen endringer i perioden 1990-2003 med betydning for FoU

Noe av det viktigste som skjedde i Finland på 90-tallet, var satsningen som ble gjort på bevilgning til FoU i årene 1996–1999. I september 1996 bestemte regjeringen seg for, innen utgangen av 1999, å øke andelen statlige bevilgninger til FoU med 25 prosent. Dette betydde en økning på 250 millioner Euro på en periode på to og et halvt år. Økningen ble i hovedsak kanalisert gjennom Finlands Akademi og TEKES. De økte bevilgningene ble mulige etter et stort salg av statlig eide eiendommer. Statlige midler til FoU har blitt holdt på det samme høye nivået siden.

På 90-tallet kom det også en endring i Finlands Akademi og TEKES' bevilgningsmyndighet. De gikk fra å være bevilgende organisasjoner til å bli forpliktende. TEKES har siden 1993 hatt myndighet til å bevilge penger over flere år uavhengig av å måtte vente på statsbudsjettets bevilgning. I 1997 gikk også Finlands Akademi over til dette systemet. Teknisk sett betyr dette at det gjør det mulig for dem å ta beslutninger som er mer langsiktige i forhold til forskning. Forut hadde de kun mulighet til å ta bevilgende beslutninger som gikk maksimalt tre år frem i tid. Det nye systemet gir større frihet og også mer forutsigbarhet.

Denne endringen gjør også at politikerne i mindre grad kan påvirke hvor mye penger som skal gå til FoU fra en periode til en annen. Regjeringen er forpliktet til å bevilge penger som dekker inn de beslutninger Finlands Akademi og TEKES har tatt for den neste perioden. Ønsker de å gjøre endringer, må de derfor gjøres i et mer langsiktig perspektiv og ikke på kommende års budsjett.

2.3 Island

Departement og forskningsansvar

Island har i dag 12 departementer. Undervisnings- og kulturministeriet har 50 prosent av den totale statlige FoU-bevilgningen og er det absolutt mest forskningstunge departementet. Undervisnings- og kulturministeriet har ansvaret for alle de ni universiteter og høyskoler samt fonds, og det har oversikt over nasjonale og internasjonale sider ved FoU.

	FoU-bevilgning (Mill. ISK)	Andel av FoU-bevilgning (prosent)
Undervisnings- og kulturministeriet	4160	50
Fiskeriministeriet	1479	18
Hälsovårds- og försäkringsministeriet	856	10

Tabell 2.3: Anslåtte statlige bevilgninger til FoU etter ministerier i 2003. Mill. ISK . Kilde: Rannnis, Minnisblad 1. oktober 2002.

Fiskeriministeriet er med sine nesten 18 prosent det nest største. Her inngår hele fiskerinæringen samt det absolutt største forskningsinstituttet i Island, Hafsforskningsinstituttet. I tillegg har Hälsovårds- och försäkringsministeriet 10 prosent av den totale andelen av statlige bevilgninger til FoU.

Budsjettet og veien frem til endelig budsjett

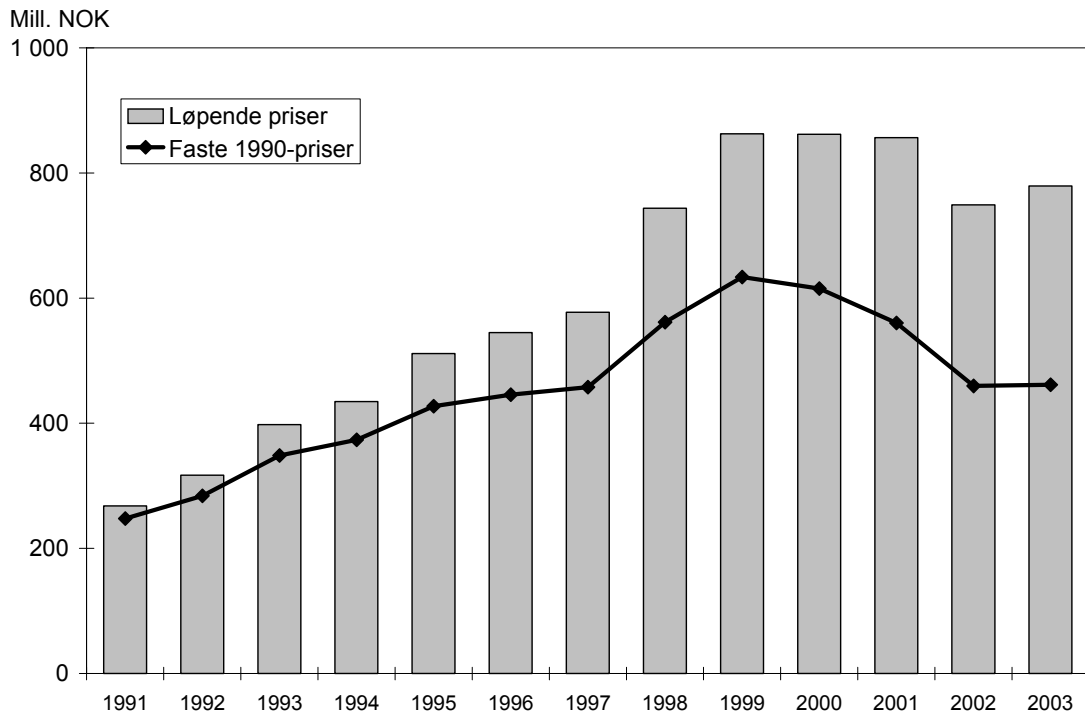
I begynnelsen av året starter budsjettarbeidet med at utviklingen av økonomien estimeres. Det utarbeides et nasjonalt økonomisk estimat for ett år. Her gjør man vurdering av mulige skatteinntekter og eksterne forhold, som for eksempel inflasjon. Samtidig med dette gjøres et overslag over de kostnader man kan forvente i løpet av budsjettåret. Estimerte inntekter og utgifter settes så sammen og oversendes Finansministeriet.

Ut fra denne kunnskapen bestemmer regjeringen rammene for budsjettet, hvorvidt man skal gå for over- eller underskudd og hvor stor del statens del skal være av landets totale produksjon. Dette utgjør grunnlaget for å lage en kostnadsramme. Rammen ligger til grunn for hvor store bevilgninger hvert departement skal få.

Man diskuterer så budsjettet nærmere i de ulike departement. Budsjettforslaget blir lagt frem i oktober måned og er et resultat av interne avgjørelser i departementene.

Regjeringen og partilederne diskuterer forslagene fra departementene, og man kommer frem til et forslag som overleveres Alltinget der det går gjennom en tredelt diskusjon før det endelige budsjettforslaget til finanslov blir forelagt Alltinget og aksepteres som finanslov. Finansloven vedtas i desember.

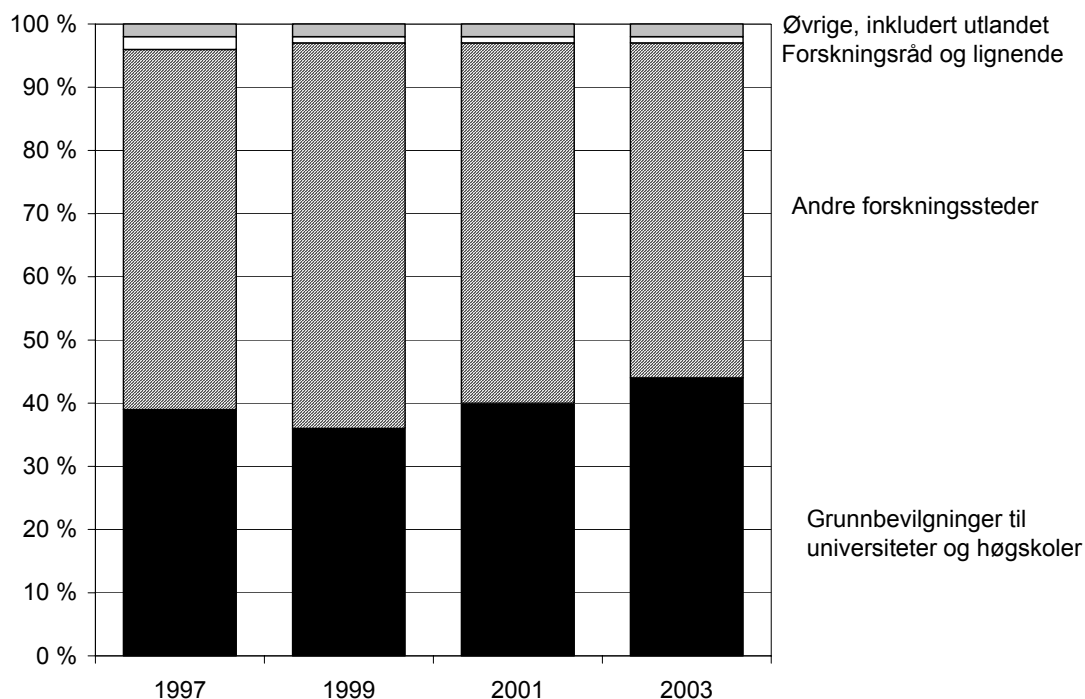
Utvikling av statlige FoU-bevilgninger i perioden 1990–2003

Figur 2.5: Statlige bevilgninger til FoU i Island i løpende og faste 1990-priser i perioden 1991–2003. Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

Island hadde gjennom hele 1990-tallet en økning i statlige bevilgninger til FoU som fra 1997 til 1999 gikk over til en kraftig realvekst. I årene etter 1999 sank de statlige bevilgningene igjen til 1997-nivået om man ser på de faste priser. Nedgangen har nå flatet ut.

Fordeling av FoU

Figur 2.6: Statlige bevilgninger til FoU i Island etter primærmottager i 1997, 1999, 2001 og 2003. Prosent. Kilde: Nasjonale oppgaver/Rannis juli 2003

Vi ser av figur 2.6 at Island kanaliserer sine statlige bevilgninger til FoU på en ganske annen måte enn de andre nordiske land. Spesielt skiller Island seg ut ved den store andelen til 'andre forskningssteder', som omfatter offentlige forskningsinstitutter og -institusjoner. Island kanaliserer også en stor andel til grunnbevilgninger til høyere utdanning. Her kan vi også se en økende andel fra 1999 og frem til i dag. Det har vært en bevisst trend å øke forskning innenfor høyere utdanning. Island har praktisk talt nesten ingen andel til forskningsråd, og den lille andelen som er, gikk ned i 1999 og har deretter holdt seg på dette nivået. Island har også en svært liten andel til "øvrige", sammenlignet med de andre nordiske land.

Fond og lotteripenger

Universitetet i Island (University of Iceland) driver lotteri. Avkastningen går delvis til bygging på universitetets område og delvis til 'Fonden for utstyr' som drives av Rannis. En del av midlene finner også veien til FoU-budsjettet. Tidligere var disse midlene ikke del av budsjettet, men fra 1999 har de vært inkludert.

Nationalbanken i Island betaler en stor del av Vetenskapsfondets budsjett. Tidligere ble kun den andelen som kom direkte fra staten, regnet inn som statlig FoU, men i dag regnes også Nationalbankens bidrag med som del av det statlige FoU-budsjettet.

Viktige organer for kanalisering av FoU-midler

I Island har de i dag som i Norge ett forskningsråd, Rannis, som ble dannet i 1994. Undervisnings- og kulturministeriet har ansvaret for Rannis. Rannis er ansvarlig for å finansiere et støttesystem for forskning og teknisk utvikling. Rannis driver en rekke

fond, som for eksempel The Instrument Fund, The Graduate Education Fund under Utdanningsministeriet og The Technology Development Fund under Handels- og Industriministeriet.

Noen endringer i perioden 1990–2003 med betydning for FoU

Det skjer svært store endringer på FoU-området i Island i forbindelse med nye lover som ble vedtatt i februar 2003. Dette kommer blant annet til å lede til et nytt organ, Science and Technology Policy Council, som kommer til å erstatte Islands forskningsråd.

Etter sammenslåing av Teknologifondet og Vetenskapsfondet blir i 2003 et nytt fond dannet med navnet Forskningsfondet. I tillegg kommer enda et nytt fond, Teknologitvillingsfondet (Technology Development Fund). De to nye fondene kommer med stor sannsynlighet til å bli noe større enn de fond som så langt har vært til for å styrke FoU-arbeidet i Island.

I begynnelsen av 1999 gikk man i Island over fra kontantprinsippet til å føre kostnader. Dette har ført til mange forandringer når det gjelder både inntekter og utgifter.

2.4 Norge

Departement og forskningsansvar

I Norge har vi i dag 17 departementer. Det norske Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) har koordineringsansvaret for forskningspolitikken og har i dag mer enn halvparten av de totale FoU-bevilgningene og er det klart mest forskningsintensive departement.

	FoU-bevilgning (Mill.NOK)	Andel av FoU- bevilgning (prosent)
Utdannings- og forskningsdepartementet	6428	52
Nærings- og handelsdepartementet	1162	9
Forsvarsdepartementet	850	7

Tabell 2.4: Anslåtte FoU-bevilgninger i vedtatt statsbudsjett for 2003, eksklusive oppdrag, etter departement. Mill. NOK. Kilde: NIFU

Dernest kommer Nærings- og handelsdepartementet med i underkant av ti prosent. Forsvarsdepartementet ligger på en tredjeplass med syv prosent, mens Fiskeridepartementet og Helsedepartementet har en omtrent like stor andel.

Departementene er ulike, ikke bare målt i hvor store ressurser som anvendes, men også når det gjelder hvordan FoU-arbeidet innrettes. Departementene har i ulik grad organisert sitt forskningsarbeid som egne FoU-seksjoner eller fora, med egne FoU-medarbeidere eller delegert ansvaret for FoU til de enkelte avdelingene.

Departementene har også i ulik grad utarbeidet strategier eller planer for hvordan FoU-innsatsen skal innrettes. Det er også variasjoner når det gjelder i hvilken grad sektorene aktivt involveres i utforming av FoU-strategier, i den løpende oppfølgingen av FoU-

aktiviteten og gjennom tiltak for innhenting av FoU-behov og systematisk formidling av resultatene til sektoren.

Budsjettet og veien frem til endelig budsjett

Sammenlignet med mange land har Norge et oversiktlig budsjettssystem.⁵ Stort sett hele den offentlige økonomi behandles i tilknytning til den årlige Gul Bok og skatte- og avgiftsproposisjonen. Det at både kommuneøkonomien, folketrygden og stort sett alle statsutgifter presenteres og behandles samlet, gir regjering og Storting en god mulighet til å bruke budsjettet, både i den økonomiske politikken og i politikken for ulike sektorer.

Regjeringen legger frem sitt budsjettforslag for kommende år i Gul Bok, med en egen delproposisjon for hvert departementsområde (Reite m. fl. 1999). Startpunktet for regjeringens arbeid med kommende års budsjett er det konsekvensjusterte budsjett som tar utgangspunkt i Stortingets vedtatte budsjett. Konsekvensjusteringen skal være et teknisk utgangspunkt uten politiske føringer. Regjeringen behandler konsekvensjusteringen på sin første budsjettkonferanse (marskonferansen). Da fastlegges budsjettets totale utgifter og foreløpige utgiftsrammer for hvert departement. Der fastsettes også satsningsområder i det kommende budsjettforslaget etter forslag fra fagdepartementene, og det avsettes en profilpott.

Profilpottens størrelse avgjøres på marskonferansen, og regjeringen velger ut hvilke forslag som skal være med i den videre profilbehandlingen. Profilpotten fordeles på sluttprofileringskonferansen i august/september. Finansdepartementet foretar prisomregning av budsjettet fra faste til løpende kroner etter at regjeringen har vedtatt de foreløpige budsjettrammene. På bakgrunn av oppdatert informasjon og nye prognoser behandler regjeringen anslagsendringer og merutgifter som følges av merinntekter på en egen justeringskonferanse i mai/juni. Da fastlegges også de endelige departementsrammene. Budsjettet sluttbehandles i regjeringen i august/september. Da fremlegges den detaljerte rammefordeling, og fordelingen av profilpotten blir behandlet.

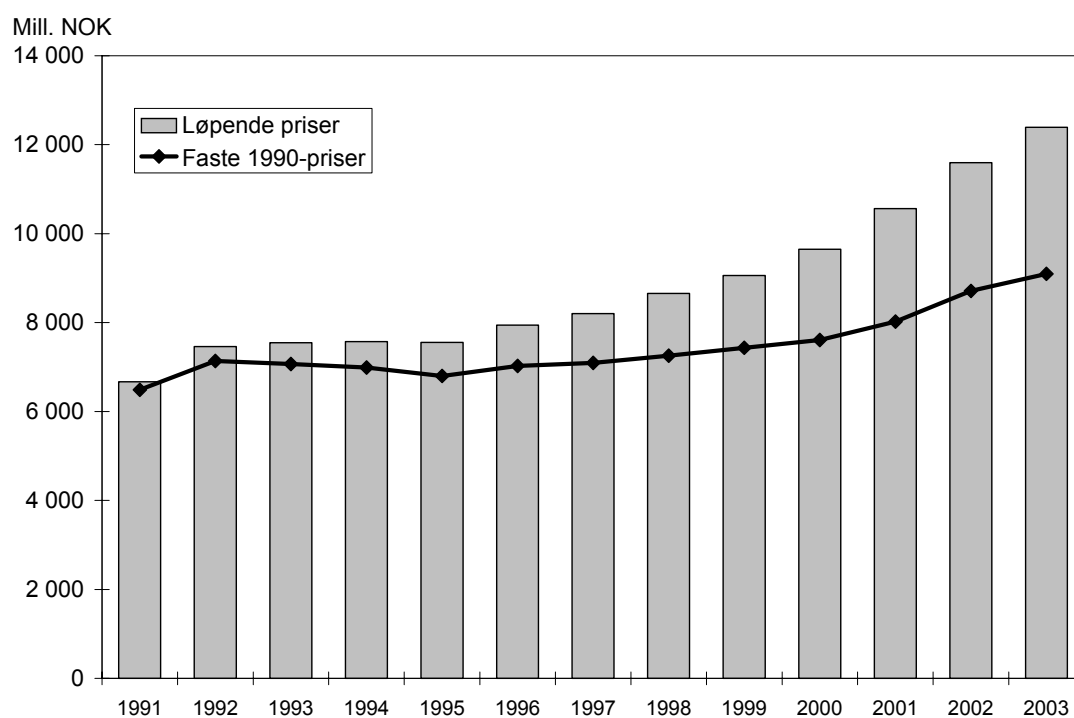
I begynnelsen av oktober legges forslaget til statsbudsjett frem – Gul bok. Fra dette tidspunktet til det vedtas rundt midten av desember fremmes og behandles en rekke tilleggsforslag på grunnlag av endrede økonomiske forutsetninger, som ledd i den politiske prosess rundt budsjettet (Wiig 1995). Etter at budsjettet er vedtatt i desember – Blå bok – fremmes og behandles en rekke forslag om tilleggsbevilgninger, nedskjæringer og omdisponeringer. Disse bevilgningsendringene summeres i hovedsak opp i revidert budsjett som legges frem i juni.

Norge har kun ettårige budsjetter. Stortinget har ikke anledning til å pålegge skatter, avgifter, toll og andre offentlige byrder for mer enn ett år av gangen. Dette har vært tolket til også å gjelde for bevilgninger. Stortingets budsjettvedtak innebærer derfor at det gis en bevilgningsfullmakt som gjelder for budsjetterterminen, som etter fast praksis følger kalenderår. Det finnes imidlertid unntak fra hovedregelen om tidsavgrensing.

---

⁵ *Statsbudsjettets hovedprinsipper*. Finansdepartementet.
<http://www.odin.dep.no/fin/norsk/publ/statsbudsjett/index-b-f-a.html>

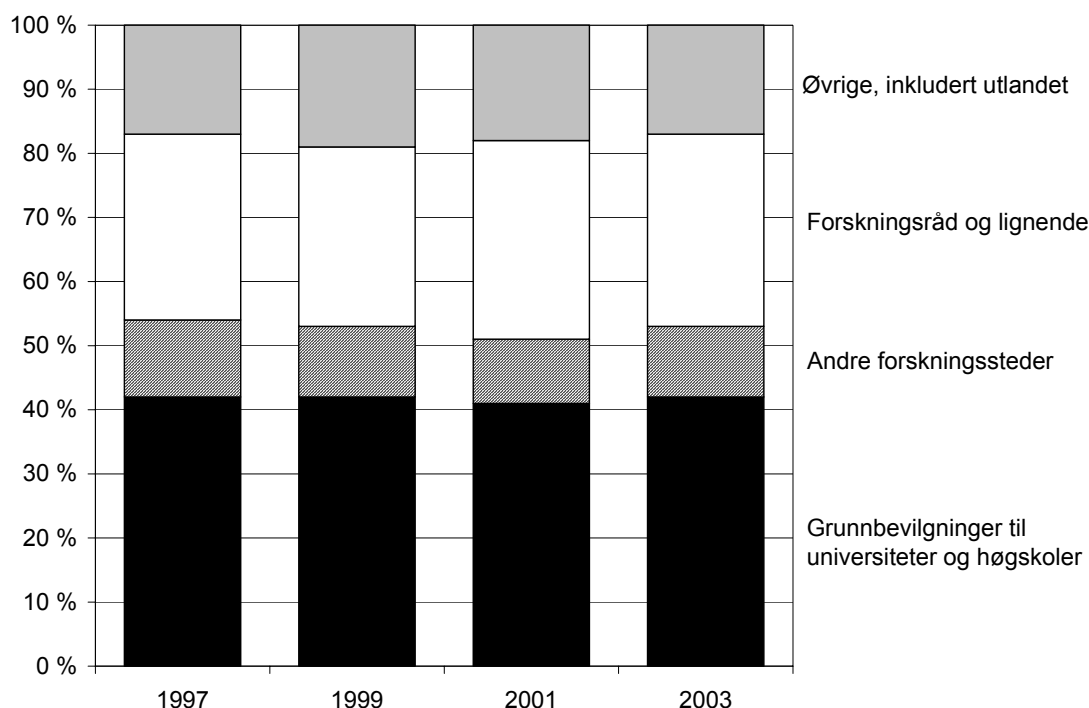
Utvikling av statlige FoU-bevilgninger i perioden 1990–2003

Figur 2.7: Statlige bevilgninger til FoU i Norge i løpende og faste 1990-priser i perioden 1991 – 2003. Kilde: NIFU.

I Norge var det en realøkning i statlige bevilgninger på tidlig nittital, men denne stoppet opp i 1993, og bevilgningene gikk så noe ned i perioden frem til 1995. Etter dette var det igjen en realøkning frem til 2003..

Fordeling av FoU

Figur 2.8: Statlige bevilgninger til FoU i Norge etter primærmottager i 1997, 1999, 2001 og 2003. Prosent. Kilde: NIFU, Statsbudsjettanalysen

Andelene av statlige bevilgninger til FoU i Norge etter primærmottager har vært ganske stabile i årene 1997–2003. 'Andre forskningssteder', som her er instituttsektoren, hadde en nedgang i 1999 og 2001, men økte så andelen igjen i 2003. Norge har, sammenlignet med Finland, Island og Sverige en forholdsvis stor andel som kanaliseres gjennom forskningsråd. I Danmark går imidlertid en enda større andel til forskningsråd enn i Norge.

Fond og lotteripenger

Forskningsfondet ble opprettet i 1998 og har siden vært det viktigste instrument for vekst i forskningsbevilgningene. Fondet har en samlet kapital på 17 mrd. NOK. Forskningsfondet er opprettet for å realisere overordnede forskningspolitiske prioriteringer. Fondet skal finansiere langsiktig, grunnleggende forskning, med vekt på grunnforskning. Fondet skal være et supplement til de ordinære bevilgningene over forskningsbudsjettet.

Inntil 2003 inngikk en del av overskuddet fra tippevirksomheten i Norge i de statlige FoU-bevilgninger. Denne ordningen falt bort i 2003, og Forskningsfondet er tilført 14 mrd. NOK for å kompensere for bortfallet av disse inntektene. Disse bevilgningene inngår som spesifiserte deler av de ordinære statlige FoU-bevilgningene.

Viktige organer for kanalisering av FoU-midler

I internasjonal sammenheng står det norske systemet i en særstilling i og med at en så stor del av de offentlige FoU-midlene kanaliseres gjennom ett organ, Norges forskningsråd. De fleste andre land har flere forskningsråd, der hvert råd ofte har som

hovedoppgave å finansiere grunnforskning innenfor én bestemt sektor. Norges forskningsråd dekker flere fagområder og sektorer, samtidig som rådet finansierer både grunnforskning og anvendt forskning.

Norges Forskningsråd mottar generelle bevilgninger fra Utdannings- og forskningsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Fiskeridepartementet, Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet. I de generelle bevilgningene inngår basisbevilgninger til en rekke institusjoner og bevilgninger til rådets administrasjon.

Noen endringer i perioden 1990–2003 med betydning for FoU

Regjeringen har på 1990-tallet lagt frem to stortingsmeldinger om forskning, St. meld. nr. 36 (1992-93), Forskning for fellesskapet, og St. meld. nr. 39 (1998-99) Forskning ved et tidsskille. I forbindelse med behandling av sistnevnte melding ble det vedtatt å søke å bringe norsk FoU-innsats opp på nivå med gjennomsnittet i OECD-landene innen 2005, målt som andel av brutto nasjonalprodukt. 40 prosent av den nødvendige veksten skal dekkes ved vekst i offentlige bevilgninger.

Før EØS-avtalen trådte i kraft 1.1.1994 ble deltagelsen i EUs rammeprogrammer finansiert over forskningsrådenes budsjetter. En omlegging av budsjettering av kontingenten til EUs forskningsprogram fører til at denne inngår i 2003-budsjettet med et beløp som er vel 200 mill. kr lavere enn i 2002.

Fondet for forskning og nyskaping ble etablert i 1999. I 2003 ble fondskapitalen utvidet til 17 mrd. NOK. I tillegg kommer kapitalutvidelsen med 14 mrd. NOK for å kompensere for at forskningen ikke lenger får sin del av tippeoverskuddet. Bare avkastningen av fondsmidlene inngår i budsjettanalysene.

I 2002 ble det vedtatt å etablere en ordning for skattefradrag for bedriftenes utgifter til FoU. I budsjettet for 2003 foreslås denne ordningen utvidet til å omfatte alle bedrifter. Poenget med ordningen er at den skal føre til økt privat FoU-innsats i Norge. Norsk næringslivs lave FoU-innsats er en viktig grunn til at Norge har problemer med å bringe sin FoU-innsats opp på nivå med OECD-gjennomsnittet. Tapet av skatteinntekter er beregnet til 900 mill. kr i 2003. Et nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler blir innført fra og med 2003.

2.5 Sverige

Departement og forskningsansvar

Sverige har i skrivende stund 10 departementer. I dag har Utbildningsdepartementet koordineringsansvar for forskning, men det er ingen automatikk i dette. Utbildningsminister Thomas Östros har nå fått noe som kalles §5-ansvar, hvilket vil si at det er utdanningsministeren som har det overgripende ansvaret for forskningspolitiske spørsmål. Det hender også at statsministeren selv beholder dette ansvaret, men i denne perioden går altså alle spørsmål vedrørende forskning og utdanning gjennom Östros. Den forskningspolitiske enheten har ansvaret for forskningssamarbeidet innenfor EU og forbereder spørsmål som omhandler forskningsråd, forskningsutførende myndigheter og forskningsorgan som ikke inngår i

universitet og høyskoler. Også vitenskapelige bibliotek samt internasjonalt forskningssamarbeid tilhører enhetens ansvarsområde.

Utbildningsdepartementet skal også lede og initiere arbeidet med forskningspolitiske proposisjoner. Disse forskningsproposisjonene presenteres hver mandatsperiode og inneholder regjeringens forslag til retning på svensk forskningspolitikk.

Forskningspolitikken utarbeides i aktivt samarbeid med andre departement.

Sverige har flere departementer med FoU-bevilgninger. Utbildningsdepartementet har den største andelen forskning. Forsvarsdepartementet har også en betydelig andel FoU-midler. Spesielt var dette høyt frem til 1996, men sank så drastisk. Dette kommer av Jas-prosjektet, byggingen av et spesielt fly. Dernest kommer Næringsdepartementet og så Sosialdepartementet.

De statlige bevilgningene til FoU i Sverige er imidlertid ikke lagt opp etter departementer, men politikkområder. Denne omleggingen skjedde i 1997, samtidig som man gikk over til kalenderår for budsjettet. Mens departementsstrukturen endres med jevne mellomrom, er politikkområdene konstante. Regjeringen velger hvilket departement som skal ha ansvar for de ulike politikkområdene. I Sverige oppgis derfor andel av FoU-bevilgninger på politikkområder og ikke departement.

Politikkområde	Mill. (SEK)	Andel (prosent)
Utbildningspolitikk	10 041	43
Forsvarspolitik	5190	22
Forskningspolitikk	3866	17

Tabell 2.5: Statlige bevilgninger etter politikkområde for 2003. Mill. SEK. Kilde: Statliga anslag til forskning och utveckling 2003, Statistiska Centralbyrån

Det er spesielt tre politikkområder som får det meste av FoU-bevilgningene i Sverige. Disse områdene er utdanning, forskning og forsvar. Disse tre områdene står for 82 prosent av de totale FoU-bevilgningene. I nåværende regjeringsperiode ligger politikkområdene utdanning og forskning i samme departement, hvilket vil si at dette ene departementet til sammen står for 60 prosent av den totale FoU-bevilgningen.

De to viktigste statlige dokumentene som kommer ut i Sverige, er statsbudsjettet og den forskningspolitiske proposisjonen. Forskningsproposisjonen kommer omtrent hvert tredje eller fjerde år. Den inneholder i stor utstrekning bare de retninger og spesielle satsninger man ønsker å gjøre i kommende periode. Senere kommer det i statsbudsjettet mer konkrete summer for hva som skal brukes. Forskningsproposisjonen er et redskap for å se hva som bør gjøres fra statens side. Den siste forskningspolitiske proposisjonen kom i 2000. Etter planen skulle en ny vært ute nå, men på grunn av den økonomiske situasjonen har man besluttet å utsette arbeidet med den neste. Kanskje kommer den i 2005.

I Sverige har man også noe man kaller særproposisjoner som går mer direkte inn på spesifikke områder. For eksempel finnes det en særproposisjon som spesifikt omhandler forskningsråd. Det som står i særproposisjonene, er imidlertid alltid omhandlet i forskningspolitisk proposisjon. Særproposisjonen er en utdypning av innholdet i forskningspolitisk proposisjon og lages ved spesielle behov. Ofte utarbeides en

særproposisjon på temaer som må behandles mer umiddelbart og omstendelig. I utgangspunktet er det forskningspolitisk avdeling i Utbildingsdepartementet som utarbeider særproposisjonen, men andre departementer som har forskning på noe vis, kan også bidra.

Budsjettet og veien frem til endelig budsjett

Budsjettprosessen i Sverige starter med at Finansdepartementet sender ut et budsjetttrundskriv. De enkelte fagdepartementene formidler grunnlag til Finansdepartementet. Myndighetenes rapportering til ansvarlig departement skal gi regjeringen grunnlag for omprøving av virksomheten. Det nyttes ikke anslagsfremskrivninger (konsekvensjustering) som grunnlag for neste års budsjett, men årsrapportene (inkludert regnskap) fra de forskjellige myndighetene danner grunnlaget. Budsjettforslaget som sendes regjeringen, skal gi underlag for regjeringens beslutninger om virksomheten for de neste tre regnskapsår, og skal være et beregningsgrunnlag snarere enn en ønskeliste. Underlaget sendes regjeringen senest 1. mars.

Selve budsjettprosessen er delt i tre faser, der fase 1 sentrerer omkring oppdatering av treårsbudsjettet. Dette er ansvaret til Finansdepartementet basert på informasjon fra fagdepartementene. Fase 2 er budsjettkonferansen hos statsministeren der det gjennomføres ressursallokering på makronivå. Her tilrår regjeringen et totalt utgiftsnivå for hvert av de 27 utgiftsområdene i det svenske budsjettet, som så legges frem for Riksdagen for beslutning i forbindelse med vårproposisjonen. Forslaget fra regjeringen er basert på en kollektiv beslutning i regjering, basert på anbefalinger fra Finansdepartementet.

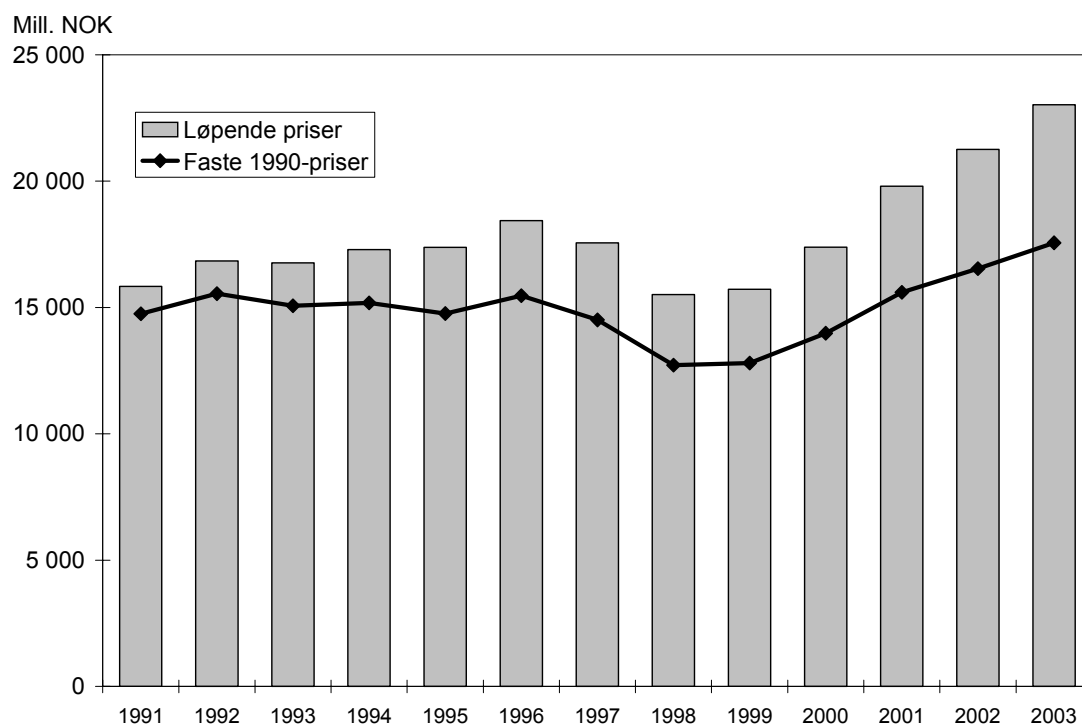
Vårproposisjonen inneholder utgiftstak for statsbudsjettets utgifter for de neste tre år fordelt på de ulike utgiftsrammene, beregning av statsbudsjettets inntekter for de nærmeste tre årene og eventuelle forslag til endringer av inneværende års budsjett (tilleggsbudsjett). Vårproposisjonen legges frem for Riksdagen senest 15. april.

I fase 3 av budsjettprosessen trekker Finansdepartementet seg ut, og hver fagminister er sin egen finansminister, det vil si at hver minister er ansvarlig for å fordele rammen og prioritere mellom ulike formål. Det endelige budsjettet legges frem for Riksdagen senest den 20. september. Budsjettproposisjonen inneholder utgiftsrammer fordelt på områder (kapitler), beregning av statsbudsjettets inntekter for de neste tre år og forslag til eventuelle endringer i inneværende års budsjett. Rammer for statens inntekter blir ikke strengt styrt. Regjeringen gir anslag som ikke blir nøye behandlet i Riksdagen. Inntektssiden blir beregnet, og det fattes ikke vedtak om denne.

Det er således en 'top-down'-prosess for diskusjon og godkjenning av regjeringens budsjettforslag. Vedtaksprosessen kan deles i 2 deler. Før budsjettet presenteres, godkjenner Riksdagen nivået på totale offentlige utgifter i vårproposisjonen. Budsjettforslaget må være i overensstemmelse med dette nivået hvis ikke regjeringen separat foreslår et høyere nivå. Riksdagens vedtak om budsjettet er delt inn i to atskilte faser. Først godkjennes det totale nivået på offentlige utgifter innenfor de 27 utgiftsområdene. Deretter godkjennes fordelingen av utgiftene innenfor hvert område på kapitler. På samme måte som i Norge er det Finanskomiteen som godkjenner det aggregerte utgiftsnivået for de ulike områdene, og fagkomiteene må holde seg innenfor denne grensen og kan således bare fordele innenfor en allerede fastlagt ramme.

Normalt har Sverige treårige budsjetter, men det behøver ikke å være slik. Regjeringen har mulighet til selv å beslutte hvorvidt den ønsker å lage ettårig eller treårig budsjett. På grunn av Sveriges økonomiske problemer har man det siste året hatt ettårig budsjett fordi man finner det vanskelig å forutse rikets økonomiske tilstand lenger frem i tid. Man håper at økonomien skal bedre seg allerede fra neste år og har derfor valgt å ikke lage videre lavbudsjetter for en treårsperiode, men heller vente og se hvordan det utvikler seg før rammene blir lagt.

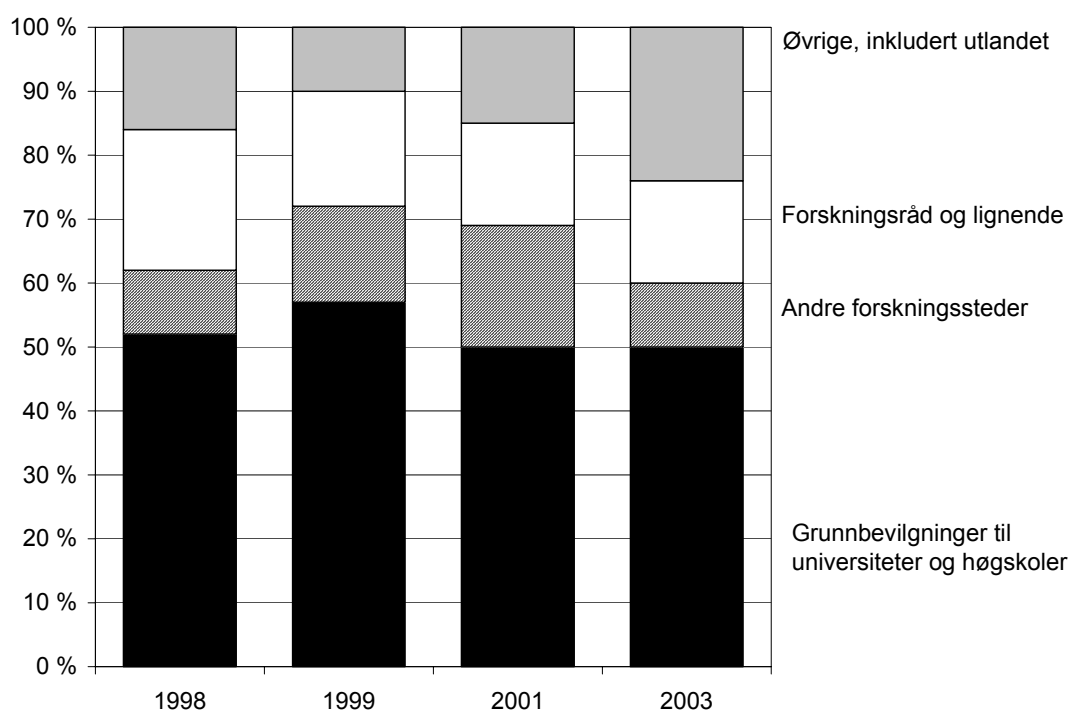
Utvikling av statlige FoU-bevilgninger i perioden 1990–2003

Figur 2.9: Statlige bevilgninger til FoU i Sverige i løpende og faste 1990-priser i perioden 1991 – 2003. Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

Sverige har på hele 1990-tallet og frem til 2003 totalt sett hatt en minimal realvekst i statlige bevilgninger til FoU. Frem til 1996 var utviklingen stabil, men fra 1997 gikk Sverige gjennom en økonomisk nedgangstid som blant annet førte til nedskjæringer til FoU. Siden 2000 har satsningen igjen vært litt større, og Sverige har opplevd en økning frem mot det nivået de har i 2003.

Fordeling av FoU

Figur 2.10: Statlige bevilgninger til FoU i Sverige etter primærmottager i 1998, 1999, 2001 og 2003. Prosent. Kilde: "Statliga anslag til forskning och utveckling" for de respektive årene, Statistiska centralbyrån

Sammenlignet med de andre nordiske land kanaliserer Sverige en svært stor andel av statlige bevilgninger til FoU via universitets- og høyskolesektoren. Instituttsektoren i Sverige er svært liten, og det meste av forskningen foregår på universitetene. Instituttsektoren har også hatt en kraftig nedgang etter 2001 og har i 2003 en like liten andel som i 1998. Forskningsråd og sektorforskningsorgan har fått en stadig mindre andel av FoU-bevilgningene siden 1997. Gruppen "øvrige" er i Sverige forholdsvis stor og har økt ganske mye de siste to årene. Her er FoU til forsvar og utland, samt FoU som ikke passer inn i de andre kategoriene.

Fond og lotteripenger

På 80-tallet ble det i Sverige dannet noe man kalte 'löntagarfonder' på sosialdemokratisk initiativ. Da de borgelige partiene tok makten i 1991, besluttet de at fondene skulle tilbakeføres til allmennheten. Dette skjedde ved at syv forskningsstiftelser ble dannet i 1994 ved hjelp av kapital fra 'löntagerfondene'. Forskningsstiftelsene fikk i oppgave å finansiere forskning innenfor et angitt område. I dag finnes totalt ti forskningsstiftelser.

Forskningsstiftelsene inngår i den svenske forskningsstatistikken i to undersøkelser. Dels er det ex post som del av myndighetssektoren. Denne sektortildelingen kommer av at midlene opprinnelig kom fra den statlige sektoren, samt at stiftelsenes styrer opprettes av regjeringen. Fra regjering og departement betraktes stiftelsenes midler som statlige, en oppfatning stiftelsen selv ikke deler fordi de anser seg som selvstendige. Av samme grunn inngår også stiftelsenes finansiering av FoU i statsbudsjettanalysen,

der de behandles separat. Fondene får imidlertid ingen nye bevilgninger over statsbudsjettet og finansieres i sin helhet av egne midler.

I Sverige som i Danmark går store deler av FoU til helse via andre budsjetter enn statsbudsjettet og blir således ikke regnet med.

Viktige organer for kanalisering av FoU-midler

I det svenske statsbudsjettet skilles det mellom FoU-bevilgninger til forskningsråd og til sektorforskningsorgan. I arbeidet med statsbudsjettanalysen brukes begrepet sektorforskningsorgan om det antall myndigheter som har som en av sine oppgaver å finansiere FoU i sin egen sektor. For å regnes som sektorforskningsorgan skal myndighetene ikke selv utføre FoU. Sektorforskningsorganene ligger under et spesifikt departement. De ble opprettet på 1970-tallet, oftest med et spesifikt ansvarsområde. Det største sektorforskningsorganet i dag er VINNOVA (Verket för innovationssystem) som finansierer FoU til næringslivet. Hvilke myndigheter som regnes som sektorforskningsorgan, avgjøres forut for hver statsbudsjettanalyse. Endringer kan skje ved at for eksempel en myndighet får endrede oppgaver eller når myndigheter slås sammen eller deles opp.

Fra og med 2001 har det eksistert tre forskningsråd i Sverige; Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) samt Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas). De er alle forskningsstyrte organ som velges gjennom elektorvalg der universitetsforskere oppnevner elektorene som senere velger hvem som skal sitte i styret. Mens Vetenskapsrådet skal dekke grunnforskning og ikke har et relevanskrav, men kan bevilge midler over hele feltet, er sektorforskningsorganene primært rettet mot relevans og anvendt forskning.

Noen endringer i perioden 1990–2003 med betydning for FoU

I 1994–95 ble forskningsstiftelsene dannet med omtrent 15 milliarder svenske kroner. I begynnelsen fikk forskningsstiftelsene penger direkte fra 'löntagarfondene', men en senere borgelig regjering ville ikke ha 'löntagarfond' og opprettet derfor syv forskningsstiftelser av 'löntagerfondene'. Stiftelsenes kapital avhenger av aksjemarkedet, men totalt sett disponerer de private forskningsstiftelsene en betydelig sum. Forskningsstiftelsene utfører ikke selv forskning, men fungerer som bevilgende organer.

Budsjettprosessen i Sverige ble endret betydelig i de siste fire årene før 1999 (Reite m.fl. 1999). En av årsakene til endringene er at man i Sverige mente budsjettprosessen i seg selv hadde bidratt til svekkelse i budsjettbalansen. Noen av hovedelementene i reformen inkluderer innføring av treårs budsjett og en 'top-down' budsjettprosess. Videre er budsjettåret lagt om til å følge kalenderåret, som følge av EU-krav.

I 1998 kom forskerutdanningsreformen som endret forskerutdanningen og finansieringen av denne. Det har vært en overgang fra studentfinansiering til doktorandbidrag. Samtidig er antallet doktorgradsstudenter nesten fordoblet.

3 Sammenligninger mellom nordiske og andre OECD-land

3.1 Totale bevilgninger i de nordiske land

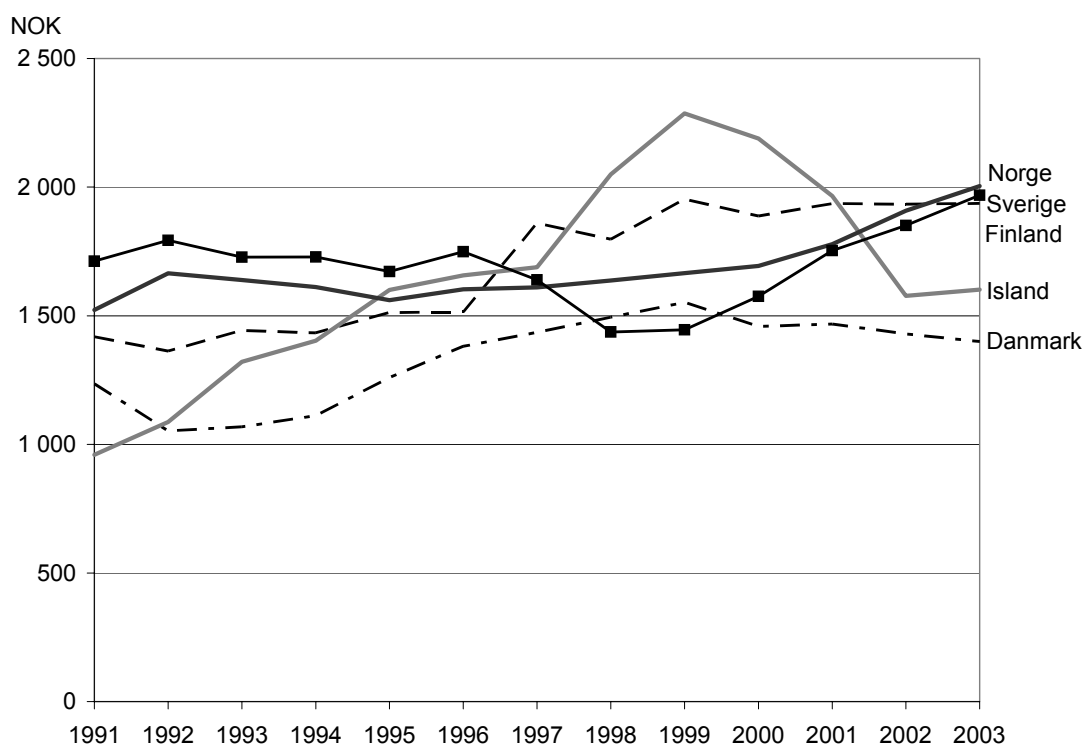
I 2003 ble det bevilget 59 mrd. NOK til FoU over de nordiske landenes statsbudsjetter. Dette gir et gjennomsnitt på 2 420 NOK per innbygger i Norden. Danmark hadde den laveste bevilgningen per innbygger, mens Norge hadde den høyeste. Bortsett fra Danmark er det ikke stor forskjell mellom landene – under 10 prosent mellom høyeste og laveste FoU-innsats i statlig bevilgning per innbygger. Danmarks bevilgninger var 33 prosent lavere enn Norges, med 1 810 NOK mot 2 710 NOK per innbygger. Går vi tilbake til 1991, hadde Sverige det høyeste gjennomsnittet, mens Island hadde det laveste. Tabell 3.1 nedenfor viser de anslåtte bevilgningene til FoU i nasjonal myntenhet og omregnet til felles valuta.

Land	FoU-bevilgninger. Løpende priser. Mrd. nasjonal myntenhet			FoU-bevilgninger. Løpende priser. Mrd. NOK			FoU-bevilgninger per innbygger Løpende NOK			
	1981	1991	2003	1981	1991	2003	1981	1991	2003	
Danmark	DKK	2,0	6,3	9,2	2,1	6,5	9,8	400	1 270	1 810
Finland	EUR	0,2	0,8	1,4	2,1	7,2	13,0	430	1 440	2 500
Island	ISK	..	2,4	8,2	..	0,3	0,8	..	1 040	2 680
Norge	NOK	2,5	6,7	12,4	2,5	6,7	12,4	600	1 560	2 710
Sverige	SEK	6,8	16,4	25,0	8,5	15,8	23,0	1 020	1 840	2 580
Totalt		..	..	..	15,1	38,4	59,0	670	1 650	2 420

Tabell 3.1 Statlige bevilgninger til FoU i de nordiske landene i 1981, 1991 og 2003. Kilde: Nasjonale kilder. Omregnet til NOK ved hjelp av OECDs kjøpekraftspariteter (PPP) - Main Science and Technology Indicators 2003-1.

Utviklingen målt i faste priser per innbygger på hele 1990-tallet er vist i figur 3.1. Vi ser at mens bevilgningene i Norge og Sverige var ganske like på første halvdel av 1990-tallet, sank innsatsen i Sverige kraftig i perioden 1996–1998, mens Norge hadde en utflatning. Inn i det nye årtusen hadde de to landene vekst igjen. Island hadde en betydelig vekst i sine bevilgninger til FoU frem til 1999, men hadde en kraftig nedgang og utflating etter dette. Danmark og Finland hadde en realvekst frem til slutten av 1990-tallet, for så å flate ut eller å få en nedgang på begynnelsen av 2000-tallet. Med 1990 som basisår for fastprisberegningene kommer Island relativt svakere ut i 2003 sammenholdt med de andre nordiske landene, enn ved direkte omregning i felles valuta for enkeltstående år slik vi ser i tabell 3.1. Der er både beregningene i felles valuta ut fra kjøpekraften det enkelte år og prisstigningen som slår svært forskjellig ut i Island sammenholdt med de andre nordiske land. Eksempelvis var prisstigningen i hht. OECDs indekser basert på bruttonasjonalproduktet (BNP-deflator) 24 prosent i Danmark mot 51 prosent i Island i perioden 1991 - 2002. Omregningsfaktoren til bruk for felles valuta basert på OECDs kjøpekraftspariteter mot US dollar forsterker bildet med positiv

utvikling i Danmark i forhold til US dollar – 9,48 DKK for 1 US dollar i 1991 mot 8,49 DKK i 2002. I Island var den negativ, med 85,7 ISK for 1 US dollar i 1991 mot 94,9 ISK for 1 US dollar i 2002.

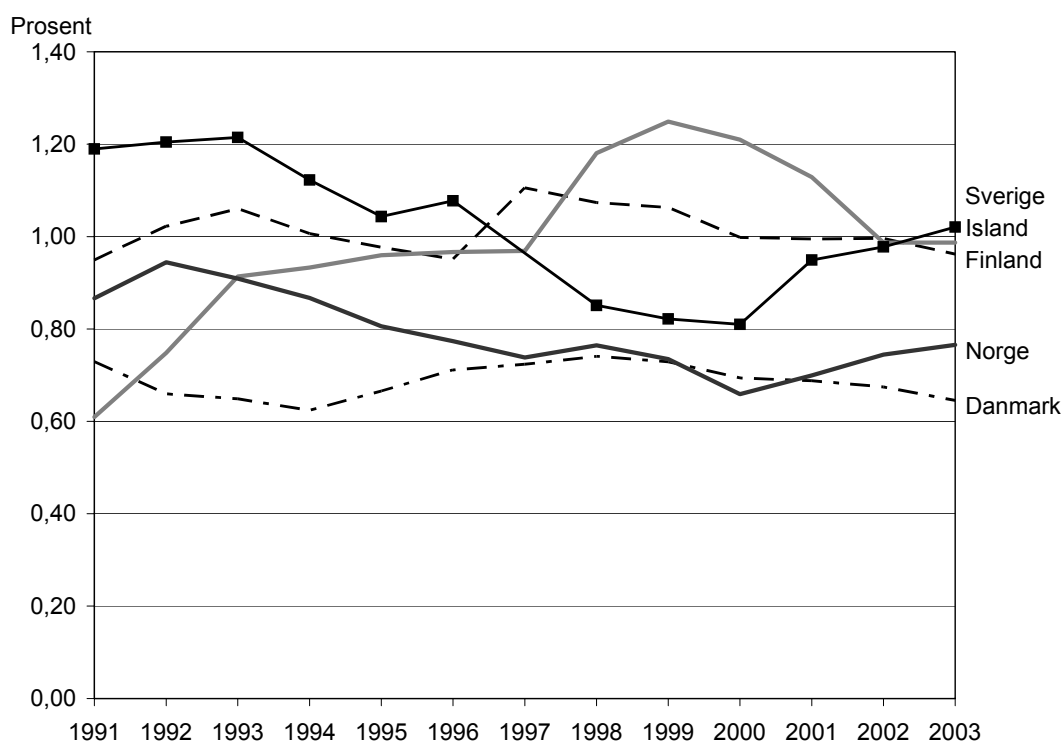
Figur 3.1 Statlige bevilgninger til FoU per innbygger i de nordiske landene i perioden 1991-2003. NOK faste 1990-priser. Kilde: Nasjonale kilder. Omregnet til NOK ved hjelp av OECDs kjøpekraftspariteter (PPP) - Main Science and Technology Indicators 2003-1. Folketall for 2003, samt Island i 2002, er estimert av NIFU. Forskningsstiftelsene er inkludert i Sverige.

Samlet for Norden var årlig realvekst i de statlige bevilgningene til FoU 2,6 prosent på 80-tallet, 1,4 prosent på 90-tallet og 3,3 prosent på begynnelsen av 2000-tallet. Utviklingen over tid viser at det var svært ulik utvikling for landene i de tre periodene og at tallene svinger mye fra år til år også innenfor et enkelt land. På 90-tallet hadde Sverige en gjennomsnittlig årlig realnedgang i sine bevilgninger til FoU på 1,8 prosent, mens Island hadde en årlig realvekst på 12,5 prosent. Fra slutten av 90-tallet og frem til og med 2003 var det derimot en realnedgang i Island og også i Danmark, mens Sverige hadde en gjennomsnittlig årlig realvekst på 8,2 prosent, se tabell 3.2.

Land	Gjennomsnittlig årlig realendring (%)				
	1981-1991	1991-1995	1995-1999	1991-1999	1999-2003
Danmark	6,6	0,8	5,9	3,3	-2,3
Finland	6,7	2,1	6,9	4,5	0,0
Island	..	14,6	10,3	12,5	-7,6
Norge	3,8	1,2	2,2	1,7	5,2
Sverige	-0,2	0,0	-3,5	-1,8	8,2
Totalt	2,6	0,9	2,0	1,4	3,3

Tabell 3.2 Realendring i statlige bevilgninger til FoU i de nordiske landene i perioden 1991-2003. Prosent. Kilde: Nasjonale kilder. Omregnet til NOK faste priser ved hjelp av OECDs kjøpekraftspariteter (PPP) - Main Science and Technology Indicators 2003-1.

Et annet mål som ofte benyttes ved sammenligninger over tid og mellom land, er bevilgningene til FoU målt som andel av bruttonasjonalproduktet (BNP). Her er det ingen omregninger til felles valuta eller faste priser. Denne indikatoren er imidlertid følsom for den totale økonomiske utviklingen, og vi ser av figur 3.2 at Sverige, Norge og Danmark brukte mer av sitt bruttonasjonalbudsjett ved inngangen av perioden enn ved slutten. Finland hadde status quo, mens Island bevilget vesentlig mer midler til FoU over statsbudsjettet i forhold til BNP i 2003 enn i 1991. I 2003 utgjorde statlige bevilgninger som andel av BNP rundt 1 prosent i Island, Finland og Sverige. I Norge utgjorde andelen under 0,8 prosent, mens andelen i Danmark bare utgjorde i overkant av 0,60 prosent.

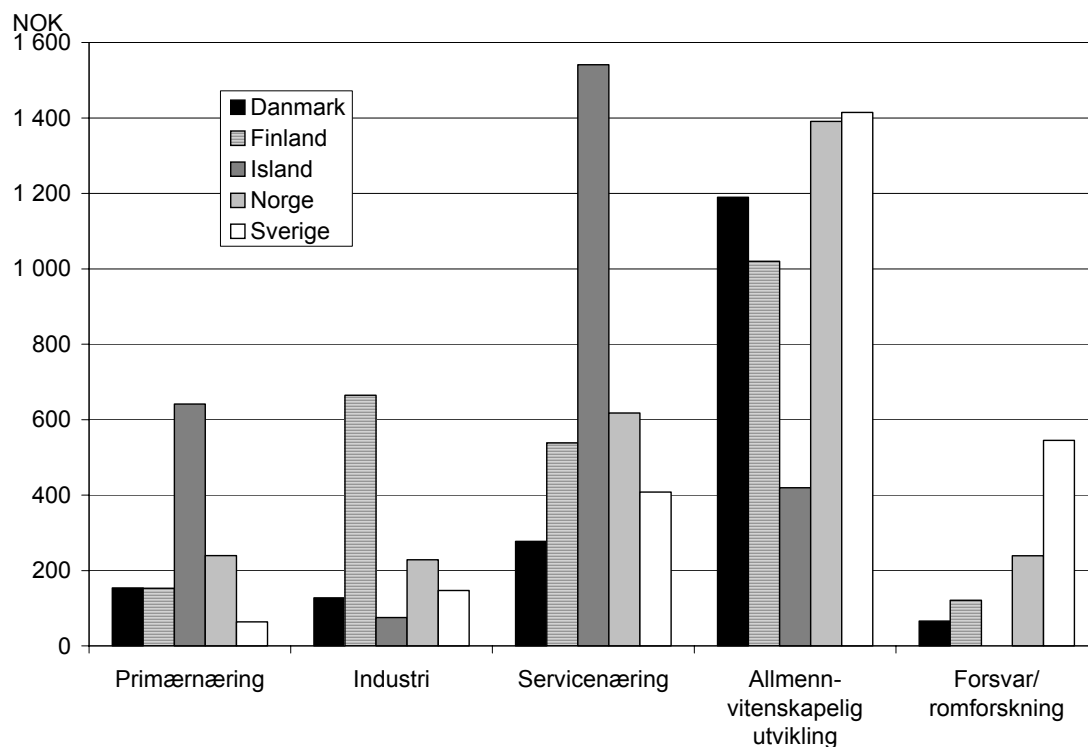

Figur 3.2 Statlige bevilgninger til FoU som andel av bruttonasjonalproduktet i de nordiske landene i perioden 1991-2003. Kilde: Nasjonale kilder. OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1 for BNP.

3.2 Fordeling etter formål

De internasjonale retningslinjene til OECD anbefaler at de statlige bevilgningene til FoU inndeles etter hensikten eller formålet myndighetene har med bevilgningen. Grovt sett kan disse inndeles i fem hovedgrupper 1) Primærnæringene som omfatter jordbruk, skogbruk, jakt og fiske, 2) sekundærnæringene som omfatter industri, 3) servicenæringene som omfatter transport og telekommunikasjon, energi, miljøvern, helse, sosiale- og kulturelle forhold og utdanning, 4) allmennvitenskapelig utvikling som hovedsakelig omfatter anslåtte bevilgninger til FoU over universitetenes og høyskolenes grunnbudsjetter samt forskningsrådsmidler, avkastning av fondsmidler og lignende og 5) forsvar og romforskning.

Figur 3.3 viser store forskjeller mellom landene i FoU-satsingen på formålsgrupper. Mens statlige bevilgninger til FoU per innbygger i 2003 totalt sett var nesten like store i Finland, Island, Norge og Sverige med mellom 2 500 NOK og 2 700 NOK, var det bare allmennvitenskapelig utvikling som, bortsett fra i Island, hadde de største bevilgningene i de nordiske landene. Island bevilget mer enn dobbelt så mye per innbygger som de andre nordiske landene innenfor primærnæringene og servicenæringene med særlig vekt på samfunnsmessige strukturer og sammenhenger, mens Finland fremhevet seg innenfor industrien.

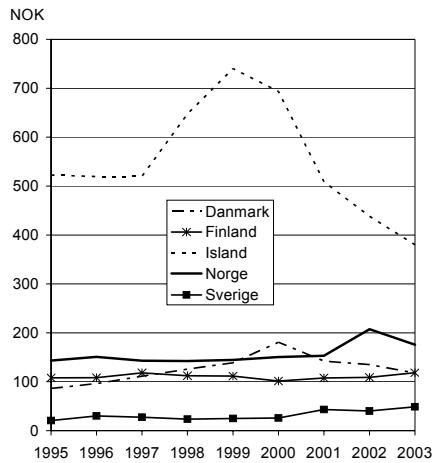

Figur 3.3 Statlige bevilgninger til FoU per innbygger etter formålsgruppe i de nordiske landene i 2003. Kilde: Nasjonale kilder. Omregnet til NOK ved hjelp av OECDs kjøpekraftspariteter (PPP) - Main Science and Technology Indicators 2003-1. Folketall for 2003 er estimert av NIFU. Forskningsstiftelsene er inkludert i Sverige.

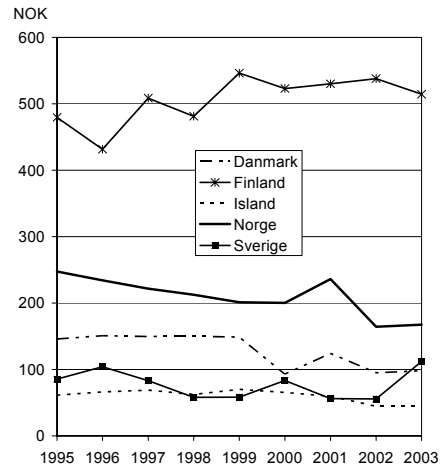
I 2003 hadde Sverige like stor statlig bevilgning til FoU per innbygger innenfor forsvarsforskning som Island og Finland hadde innenfor hhv. primærnæringene og industrien. Innenfor servicenæringene ser vi at Danmark og Sverige har mindre

bevilgninger per innbygger enn Norge og Finland. Hovedårsaken til dette er at FoU utført ved sykehusene ikke inngår i anslagene over statlige FoU-bevilgninger i disse landene dvs. de er ikke opptatt i Finansloven i Danmark eller i Budgetpropositionen i Sverige, slik at formålet 'Helse' har vesentlig mindre statlige bevilgninger til FoU enn i de andre landene. For nærmere spesifisering av det enkelte formål for de enkelte landene, se tabell 3 i vedlegg 1. Se for øvrig om avgrensning av statlige midler mot andre offentlige midler i kapittel 1.

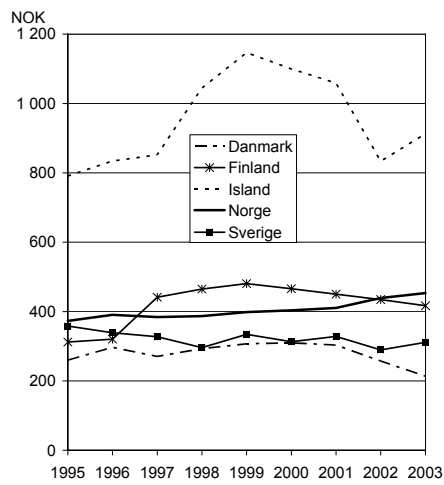
Ser vi på utviklingen i perioden 1995–2003 er det bare industrien i Danmark og Norge som hadde en reell nedgang. Innenfor denne gruppen holdt de øvrige nordiske landene seg på samme nivå over hele perioden. For allmennvitenskapelig utvikling var det en reell økning i bevilgningene per innbygger i alle de nordiske landene, bortsett fra Island. Veksten var størst i Norge og Sverige. Etter et kraftig fall i bevilgningene til forsvarsforskningen i Sverige i perioden 1996-1998 økte slike midler igjen frem til 2003. I Norge har det også vært en viss realvekst i bevilgningene innenfor forsvarsforskning. Bevilgningene til FoU innenfor primærnæringene har økt i Danmark, Norge og Sverige, men har hatt en økning eller status quo i Island og Finland. For servicenæringene har det vært en økning i Finland, Island og Norge, mens Danmark og Sverige bevilget mindre per innbygger til disse områdene ved utgangen av perioden enn ved inngangen, målt i faste priser, se figur 3. 4.

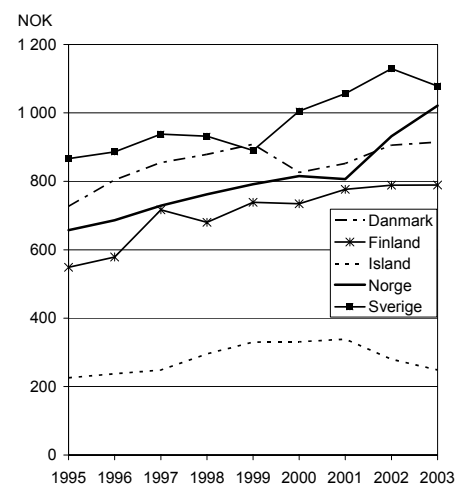
A. Primærnæringer

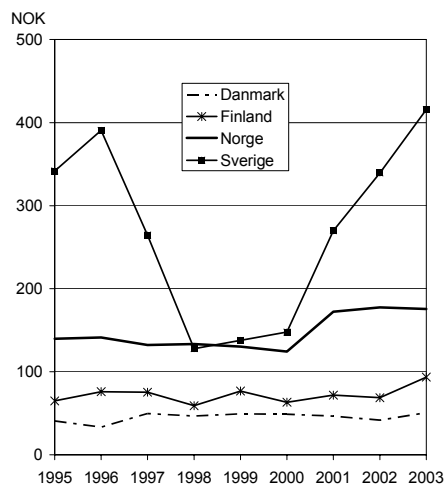
B. Industri

C. Servicenæringer

D. Allmennvitenskapelig utvikling

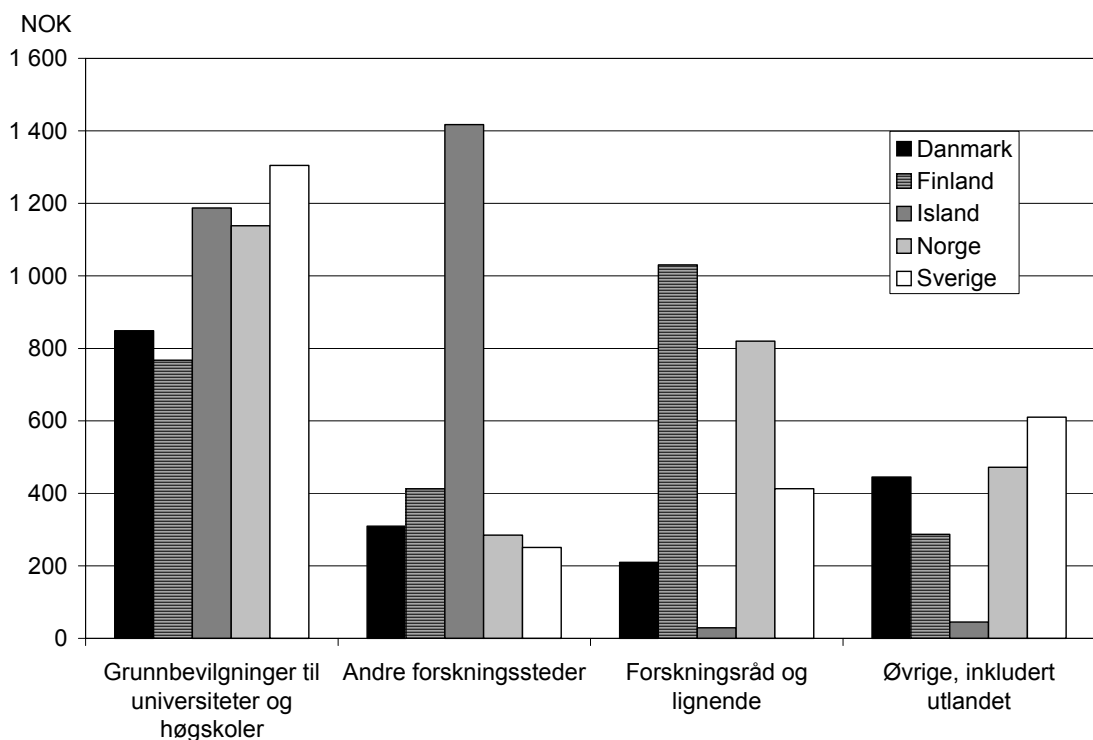

E. Forsvar/romforskning

Figur 3.4 Statlige bevilgninger til FoU etter formålsgruppe per innbygger i de nordiske landene i perioden 1995-2003. Faste 1990-priser. NOK. Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1.

3.3 Fordeling etter primærmottager

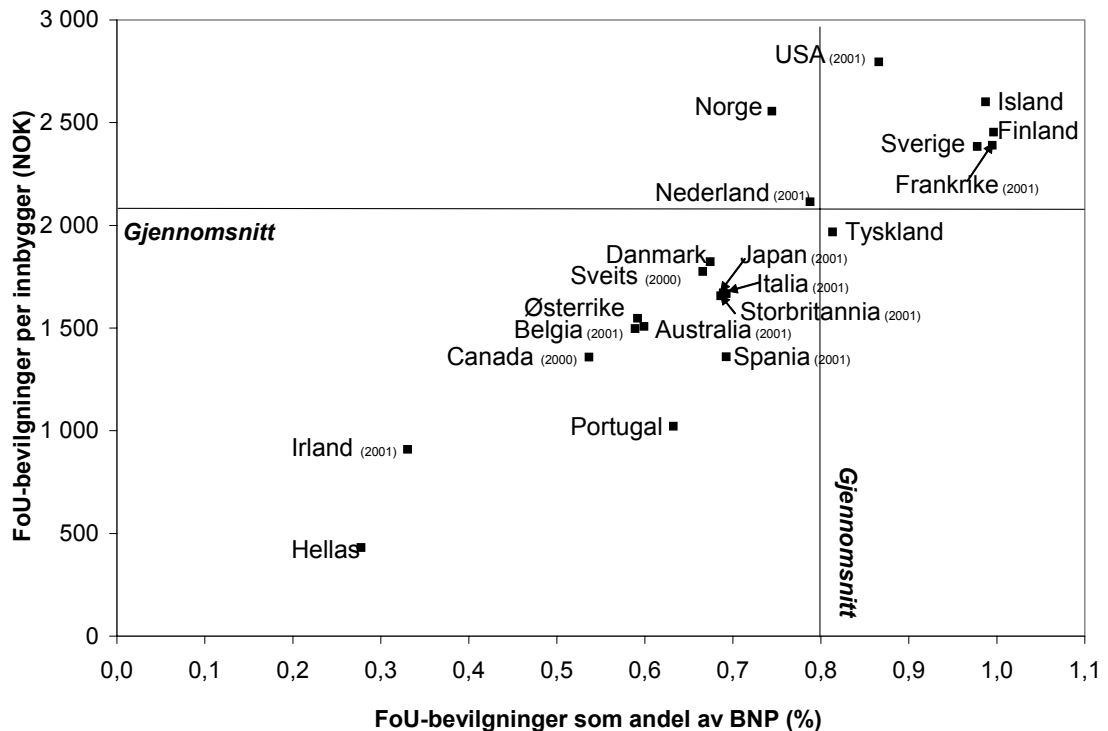
Som vi har sett i kapittel 2 klassifiseres også de anslåtte bevilgningene til FoU etter primærmottager, dvs. hvilken institusjon eller instans som mottar bevilgningene direkte, uten hensyn til om og hvordan pengene videreformidles. Primærmottagerne omfatter dermed flere nivåer i FoU-systemet enn bare det utførende. Mens universiteter og høyskoler i stor grad bruker bevilgningene til å utføre FoU, videreforder 'forskningsråd og lignende' midler til programmer, prosjekter eller institusjoner på det utførende nivå. Her måles med andre ord midlene som går inn i systemet. Den faktiske ressursbruk måles i ettertid gjennom FoU-statistikken. Figur 3.5 viser at 'andre forskningssteder' mottar mest i Island, mens universiteter og høyskoler er nest størst i Island og største direkte mottager i Norge og Sverige. I Finland er den største mottageren 'forskningsråd og lignende' som også er en stor mottager i Norge. 'Øvrige og utlandet' omfatter programmer og sektorsforskningsspenner som ikke kanaliseres gjennom 'forskningsråd og lignende' eller direkte til noen institusjon, materiellutviklingskontrakter for forsvaret, FoU-kontrakter med utenlandske bedrifter, ESA, CERN og andre internasjonale organisasjoner. Kontingent til deltagelse i EUs rammeprogrammer for forskning inngår ikke, da disse midlene ifølge de internasjonale retningslinjene skal holdes utenfor, se kapittel 1.2. I denne gruppen skårer Sverige og Norge høyest tett etterfulgt av Danmark.

Figur 3.5 Statlige bevilgninger til FoU per innbygger i de nordiske landene etter primærmottager i 2003. Kilde: Nasjonale kilder. Omregnet til NOK ved hjelp av OECDs kjøpekraftspariteter (PPP) - Main Science and Technology Indicators 2003-1. Folketall for 2003 er estimert av NIFU.

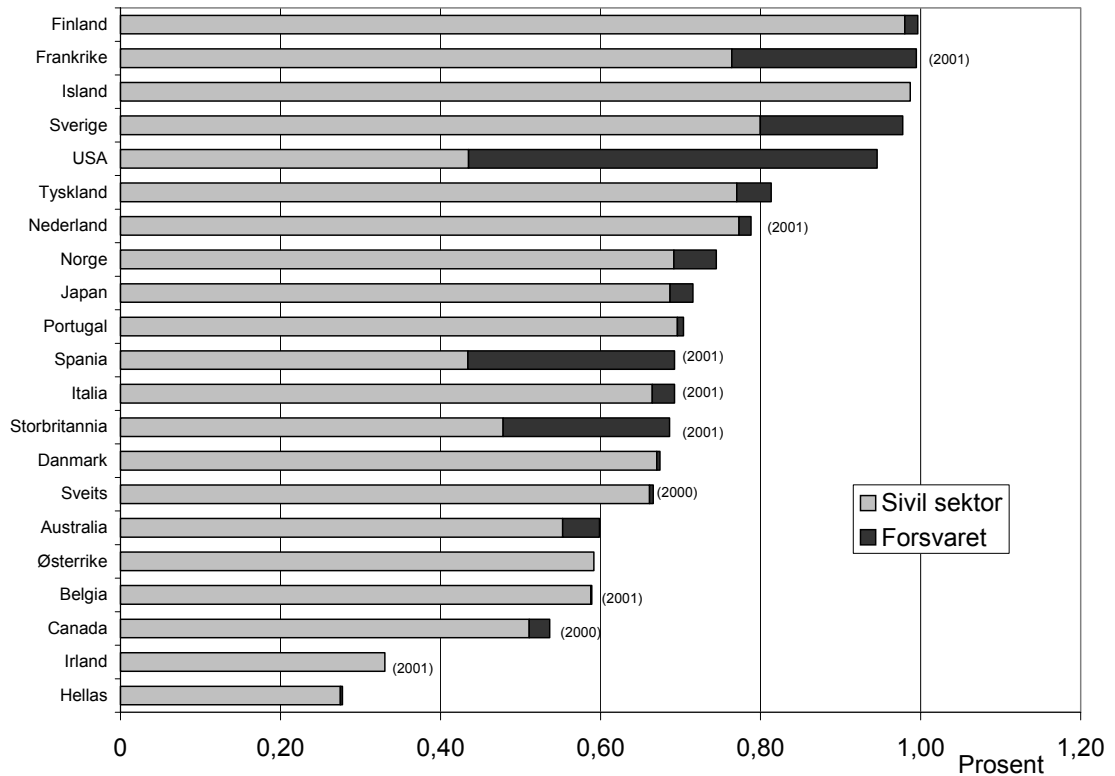
3.4 Sammenligninger med utvalgte OECD-land

I dette kapitlet sammenligner vi statlige bevilgninger til FoU i de nordiske landene med utvalgte OECD-land. Figur 3.6 viser at bevilgningene til FoU målt som andel av BNP og per innbygger lå over de utvalgte OECD-landenes gjennomsnitt for Island, Finland og Sverige i 2002. USA og Frankrike var de eneste OECD-landene som i tillegg til disse, lå over gjennomsnittet for begge indikatorene. Bevilgningene i Norge var høyere per innbygger enn gjennomsnittet for de utvalgte OECD-landene, men lavere når vi måler andel av BNP. Danmark var det eneste blant de nordiske landene som lå under gjennomsnittet for de utvalgte OECD-landene for begge målene.

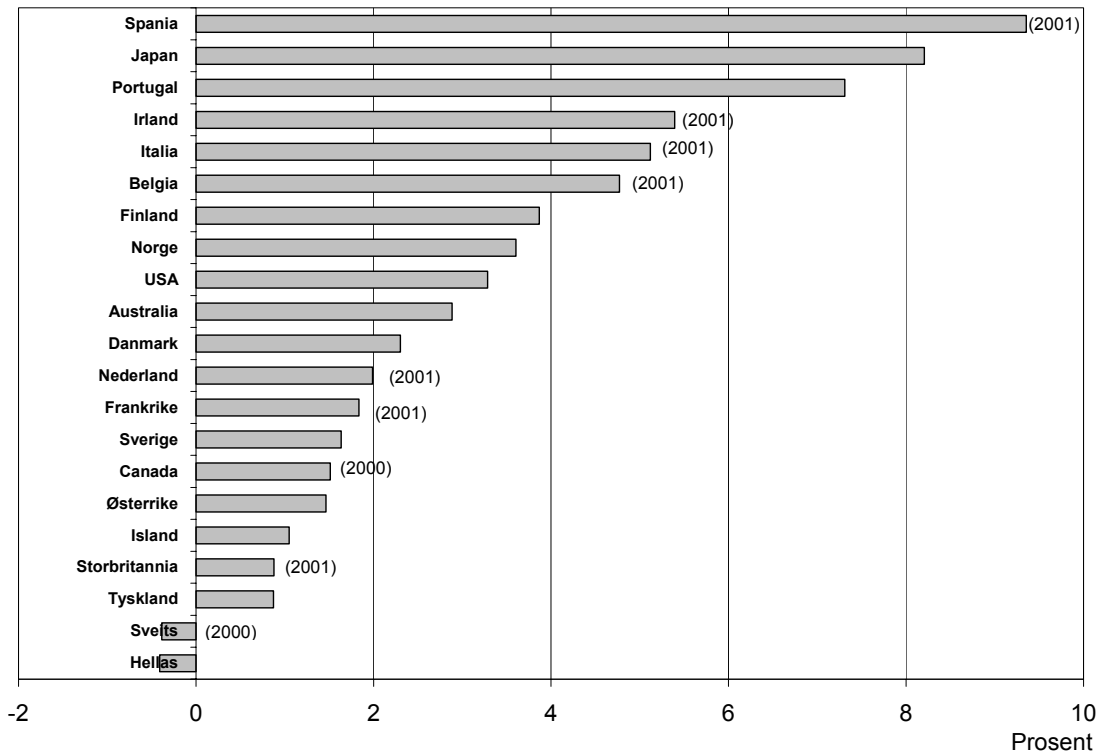
Figur 3.6 Statlige bevilgninger til FoU per innbygger (NOK) og andel av bruttonasjonalproduktet i utvalgte OECD-land i 2002 eller siste tilgjengelige år. Kilde: Nasjonale kilder for de nordiske landene/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

I figur 3.7 skiller vi mellom statlige bevilgninger til FoU innenfor forsvaret og innenfor sivil sektor. For enkelte av landene ser vi at forsvaret mottar en stor andel av de statlige bevilgningene. I USA utgjorde forskning og utviklingsarbeid over halvparten av de statlige bevilgningene i 2002. Spania, Storbritannia, Frankrike og Sverige hadde også betydelige bevilgninger til FoU innenfor forsvaret. I Norge og Finland ble bare en mindre del bevilget til forsvarsforskning, mens Danmark bare bevilget svært lite og Island ikke hadde noe FoU innenfor forsvarsforskning: For de samlede bevilgningene – både sivil sektor og forsvar – rangerer de nordiske landene seg som følger i 2002: Finland 1.plass, dernest Island og Sverige på henholdsvis 3. og 4. plass, Norge på 8. plass og Danmark på 14. plass.

Figur 3.7 Statlige bevilgninger til FoU som andel av bruttonasjonalproduktet i utvalgte OECD-land i 2002 eller siste tilgjengelige år. Kilde: Nasjonale kilder for de nordiske landene/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

Figur 3.8 viser gjennomsnittlig årlig endring i anslåtte statlige bevilgninger til FoU målt i faste priser i perioden 1995–2002. Vi ser at den reelle økningen i de nordiske landene var vesentlig lavere enn for Spania, Japan og Portugal som alle økte med mer enn 7 prosent. Finland og Norge hadde omtrent samme økning som USA, noe under 4 prosent, mens Danmark bare hadde litt over 2 prosent, dvs. noe høyere vekst enn Nederland og Frankrike. Sverige hadde en vekst tilsvarende Canada, mens Island hadde den laveste årlige veksten i denne 8-årsperioden blant de nordiske landene med 1 prosent. Lavest årlig vekst hadde Storbritannia og Tyskland med rundt 1 prosent. Bare Sveits og Hellas hadde en årlig realnedgang.

Figur 3.8 Gjennomsnittlig årlig realendring i statlige bevilgninger til FoU i utvalgte OECD-land fra 1995 til 2002 eller siste tilgjengelige år. Kilde: Nasjonale kilder for de nordiske landene/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

Tabeller og figurer

Tabell 1 Statlige bevilgninger til FoU etter departement/ministerium i de nordiske landene i 2003. Mill. nasjonal valuta

A. Danmark: Anslag over Finanslovens bevilgninger til FoU etter ministerium i 2003.

Ministerium	Mill.DKK	%
Udenrigsministeriet	191	2
Finansministeriet	4	0
Økonomi- og Erhvervsministeriet	160	2
Forsvarsministeriet	51	1
Socialministeriet	89	1
Indenrigs- og Sundhedsministeriet	67	1
Beskæftigelsesministeriet	184	2
Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integrasjon	14	0
Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling	6 586	72
Undervisningsministeriet	353	4
Kulturministeriet	429	5
Miljøministeriet	261	3
Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri	684	7
Trafikministeriet	82	1
Totalt	9 155	100

Kilde: "Offentligt forskningsbudget 2003", Analyseinstitut for Forskning

B. Finland: Anslåtte statlige bevilgninger til FoU etter ministerium i 2003

Ministerium	Mill.EUR	%
Undervisningsministeriet	592	42
Handels- og industriministeriet	488	34
Jord- og skogsbruksministeriet	91	6
Social- och hälsovårdsministeriet	112	8
Kommunikationsministeriet	29	2
Miljöministeriet	24	2
Försvarsministeriet	42	3
Utrikesministeriet	10	1
Finansministeriet	8	1
Arbetsministeriet	11	1
Inrikesministeriet	9	1
Justitieministeriet	1	0
Statsrådets kansli	0	0
Totalt	1 417	100

Kilde: Statistics Finland

C. Island: Anslåtte statlige bevilgninger til FoU etter ministerier i 2003.

Ministerium	Mill.ISK	%
Undervisnings- og kulturministeriet	4 160	50
Fiskeriministeriet	1 479	18
Hälsovårds- og forsäkringsministeriet	856	10
Jordbruksministeriet	556	7
Handels- og Industriministeriet	509	6
Miljöministeriet	442	5
Kommunikasjonsministeriet	227	3
Socialministeriet	9	1
Finansministeriet	6	0
Statsministeriet	1	0
Justits- og kirkeministeriet	1	0
Udenrigsministeriet	0	0
Totalt	8 246	100

Kilde: Rannis, Minnisblad 1. oktober 2002

D. Norge: Anslåtte statlige bevilgninger til FoU etter departement i 2003.

Departement	Mill.NOK	%
Utenriksdepartementet	383	3
Utdannings- og forskningsdepartementet	6 428	52
Kultur- og kirkedepartementet	75	1
Justisdepartementet	20	0
Kommunal- og regionaldepartementet	161	1
Sosialdepartementet	73	1
Helsedepartementet	797	6
Barne- og familiedepartementet	46	0
Nærings- og handelsdepartementet	1 162	9
Fiskeridepartementet	620	5
Landbruksdepartementet	456	4
Samferdselsdepartementet	198	2
Miljøverndepartementet	378	3
Arbeids- og administrasjonsdepartementet ¹	342	3
Finansdepartementet	72	1
Forsvarsdepartementet	850	7
Olje- og energidepartementet	310	3
Statsbankene	22	0
Totalt	12 392	100

Kilde: NIFU

¹ Inklusive sentralt innbetalt arbeidsgivertilskudd i Statens pensjonskasse

E. Sverige: Anslåtte statlige bevilgninger til FoU etter politikkområde i 2003.

Politikkområder	Mill.SEK	%
Effektiv statsförvaltning	37	0
Finansiella system och tillsyn	5	0
Skatt, tull och executionsväsende	55	0
Rättsväsendet	75	0
Utrikes- och säkerhetspolitikk	123	1
Försvarspolitik	5 190	22
Skydd mot olyckor	48	0
Internationellt utviklingsamarbete	983	4
Samarbete med Central- och Östeuropa	10	0
Integrationspolitikk	10	0
Storstadspolitik	0	0
Migrationspolitikk	8	0
Hälso- och sjukvårdspolitik	56	0
Folkhälsa	63	0
Barnpolitikk	0	0
Handikappolitikk	11	0
Äldrepolitikk	30	0
Socialtjänstpolitikk	35	0
Ersättning vid arbetsoförmåga	25	0
Ekonomisk äldrepolitikk	0	0
Ekonomisk familjepolitikk	0	0
Aretsmarknadspolitik	20	0
Arbetslivspolitik	303	1
Jämställdhetspolitikk	8	0
Utbildningspolitikk	10 041	43
Forskningspolitikk	3 866	17
Mediepolitikk	3	0
Kulturpolitikk	277	1
Ungdomspolitik	0	0
Folkrörelsepolitikk	10	0
Bostadspolitik	7	0
Regional samhällsorganisation	0	0
Regionalpolitikk	12	0
Miljöpolitikk	228	1
Energipolitikk	604	3
Transportpolitikk	234	1
IT, tele och post	3	0
Näringspolitikk	623	3
Utenrikeshandel, export och investeringsfrämjande	0	0
Konsumentpolitikk	8	0
Skogspolitik	6	0
Djurpolitikk	16	0
Livsmedelspolitikk	107	0
Landsbygdspolitik	25	0
Samepolitikk	0	0
Demokrati	1	0
Minoritetspolitikk	0	0
Övrig verksamhet	0	0
Anslag ej fördelade på politikområde	15	0
Totalt	23 181	100

Kilde: Statliga anslag till forskning og utvikling 2003, Statistiska centralbyrån

Tabell 2 Statlige bevilgninger til FoU i de nordiske landene i perioden 1991-2003

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Danmark													
Danske kroner (DKK)	6 254	5 855	5 841	6 023	6 720	7 545	8 080	8 560	8 805	8 883	9 111	9 167	9 155
<i>NOK løpende priser</i>	<i>6 537</i>	<i>5 750</i>	<i>5 937</i>	<i>6 307</i>	<i>7 301</i>	<i>8 257</i>	<i>8 811</i>	<i>9 303</i>	<i>9 875</i>	<i>9 592</i>	<i>9 889</i>	<i>9 803</i>	<i>9 789</i>
NOK faste 1990-priser	6 361	5 437	5 538	5 783	6 579	7 260	7 581	7 924	8 259	7 785	7 865	7 715	7 527
årlig realendring (%)		-14,5	1,9	4,4	13,8	10,4	4,4	4,5	4,2	-5,7	1,0	-1,9	-2,4
Finland													
Euro (EUR)	800	840	881	887	930	939	1 184	1 250	1 275	1 300	1 351	1 392	1 417
<i>NOK løpende priser</i>	<i>7 245</i>	<i>7 058</i>	<i>7 688</i>	<i>7 825</i>	<i>8 630</i>	<i>8 643</i>	<i>10 856</i>	<i>10 900</i>	<i>11 834</i>	<i>11 789</i>	<i>12 557</i>	<i>12 760</i>	<i>13 016</i>
NOK faste 1990-priser	7 114	6 871	7 313	7 298	7 730	7 765	9 562	9 263	10 090	9 771	10 046	10 082	10 073
årlig realendring (%)		-3,4	6,4	-0,2	5,9	0,5	23,1	-3,1	8,9	-3,2	2,8	0,4	-0,1
Island													
Islandske kroner (ISK)	2 391	2 935	3 693	4 007	4 245	4 588	4 967	6 702	7 577	7 964	8 398	7 829	8 246
<i>NOK løpende priser</i>	<i>268</i>	<i>317</i>	<i>398</i>	<i>435</i>	<i>512</i>	<i>545</i>	<i>578</i>	<i>744</i>	<i>863</i>	<i>862</i>	<i>856</i>	<i>749</i>	<i>779</i>
NOK faste 1990-priser	248	284	349	373	427	446	458	562	633	615	560	460	462
årlig realendring (%)		14,6	22,8	7,1	14,4	4,3	2,7	22,7	12,8	-2,9	-8,9	-18,0	0,4
Norge													
Norske kroner (NOK)	6 668	7 462	7 548	7 573	7 555	7 945	8 203	8 658	9 059	9 651	10 565	11 596	12 392
<i>NOK løpende priser</i>	<i>6 668</i>	<i>7 462</i>	<i>7 548</i>	<i>7 573</i>	<i>7 555</i>	<i>7 945</i>	<i>8 203</i>	<i>8 658</i>	<i>9 059</i>	<i>9 651</i>	<i>10 565</i>	<i>11 596</i>	<i>12 392</i>
NOK faste 1990-priser	6 488	7 137	7 069	6 990	6 800	7 024	7 092	7 255	7 432	7 606	8 024	8 712	9 097
årlig realendring (%)		10,0	-1,0	-1,1	-2,7	3,3	1,0	2,3	2,4	2,3	5,5	8,6	4,4
Sverige ¹⁾													
Svenske kroner (SEK)	16 413	18 373	18 464	18 769	18 490	19 578	18 188	16 797	17 082	17 797	21 517	22 878	24 981
<i>NOK løpende priser</i>	<i>15 833</i>	<i>16 842</i>	<i>16 770</i>	<i>17 291</i>	<i>17 380</i>	<i>18 437</i>	<i>17 560</i>	<i>15 510</i>	<i>15 722</i>	<i>17 384</i>	<i>19 798</i>	<i>21 259</i>	<i>23 031</i>
NOK faste 1990-priser	14 756	15 544	15 066	15 180	14 760	15 468	14 508	12 718	12 802	13 977	15 602	16 535	17 558
årlig realendring (%)		5,3	-3,1	0,8	-2,8	4,8	-12,3	-9,3	2,3	4,8	14,7	3,9	6,3

Kilde: Nasjonale kilder for Norge og Island i hele perioden, fra 1995 til 2003 for de øvrige landene. Før 1995 er OECDs MSTI 2003-1 brukt som kilde.

Omregnet til NOK ved hjelp av OECDs kjøpekraftspariteter (PPP) og implisitte BNP-prisindekser - Main Science and Technology Indicators 2003-1.

¹⁾ Før 1997 er budsjettårene 1990/1991 til 1995/1996 brukt. 1997 er et gjennomsnitt for 1995/1996 og 1998, beregnet av SCB. Forskningsstiftelsene er inkludert i tabellen fra 1998. Disse utgjorde i 2003 1 800 mill. SEK

Tabell 3 Statlige bevilgninger til FoU etter formål i de nordiske landene i perioden 1995-2003. Mill. Nasjonal valuta

A. Danmark (Mill. DKK)

NORDFORSK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Primærnæring	460	526	626	721	788	1 101	883	864	774
Jordbruk, skogbruk og fiske	460	526	626	721	788	1 101	883	864	774
Industri	778	824	842	859	844	566	769	607	644
Servicenæring	1 387	1 621	1 522	1 678	1 741	1 887	1 882	1 643	1 400
Energi	152	176	213	173	182	176	197	125	114
Transport og telekommunikasjon	96	81	68	61	78	84	102	94	64
Boligforhold, fysisk planlegging	39	44	55	61	89	79	88	44	51
Miljøvern	294	330	231	313	302	261	236	233	189
Helse	110	125	131	157	157	158	214	219	155
Sosiale forhold	37	30	41	55	66	111	104	85	86
Kulturelle forhold	75	82	113	142	139	125	106	116	81
Utdanningsforhold	221	257	329	350	337	469	476	405	363
Arbeidsforhold	85	148	157	105	156	200	136	107	172
Offentlig forvaltning og økonomisk planlegging	165	246	75	156	123	111	108	111	46
Utforskning og utnyttelse av jorden og atmosfæren	114	102	110	106	113	114	116	105	81
Allmennvitenskapelig utvikling	3 878	4 392	4 809	5 034	5 153	5 031	5 288	5 787	6 004
Forsvar/romforskning	218	182	280	268	280	298	289	266	333
Romforskning	176	139	234	220	230	247	240	213	222
Forsvar	42	43	46	48	50	50	49	53	111
Totalt	6 720	7 545	8 080	8 560	8 805	8 883	9 111	9 167	9 155

Kilde: Offentligt forskningsbudjet 2003, Finanslovsbevillinger, Analyseinstitut for Forskning

Tabell 3 Statlige bevilgninger til FoU etter formål i de nordiske landene i perioden 1995-2003. Mill. Nasjonal valuta

B. Finland (Mill. EUR)

NABS/NORDFORSK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Primærnæring	66	67	75	78	73	70	75	78	87
Jordbruk, skogbruk og fiske	66	67	75	78	73	70	75	78	87
Industri	295	267	324	335	357	360	370	386	377
Service­næring­er	192	199	281	323	314	321	314	312	305
Energi	33	31	48	80	79	85	77	61	62
Utforskning og utnyttelse av jorden og atmosfæren	11	11	14	16	21	20	17	14	14
Sosiale forhold	148	156	219	227	213	216	220	237	229
Transport og telekommunikasjon	27	27	21	22	17	18	18	25	25
Infrastruktur og fysisk planlegging	5	5	13	14	13	10	11	8	4
Miljøvern	24	24	27	28	28	29	30	31	28
Arbeidsforhold	14	17	16	17	17	22	24	13	15
Helse	33	32	94	95	89	88	87	104	92
Sosiale sikkerhetssystemer	14	16	11	11	13	12	13	10	11
Utdanningsforhold	2	2	1	1	2	2	2	2	1
Kulturelle forhold	8	10	12	10	10	11	11	16	16
Internasjonale relasjoner	7	8	7	9	9	10	10	8	11
Andre sosiale formål	14	17	17	21	15	14	14	21	25
Allmennvitenskapelig utvikling	338	359	456	473	482	506	542	566	579
Universiteter og høgskolers grunnbudsjett	245	259	313	324	323	346	350	378	387
Allmennvitenskapelig utvikling uten spesielle formål	93	100	143	149	159	159	192	189	192
Forsvar/ romforskning	40	47	48	41	50	43	50	49	69
Forsvar	19	19	18	17	18	17	21	22	42
Romforskning	20	28	30	24	33	27	29	28	27
Totalt	930	939	1 184	1 250	1 275	1 300	1 351	1 392	1 417

Kilde: Statistics Finland

Tabell 3 Statlige bevilgninger til FoU etter formål i de nordiske landene i perioden 1995-2003. Mill. Nasjonal valuta

C. Island (Mill. ISK)

NABS	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Primærnæringer	1 387	1 438	1 529	2 117	2 453	2 523	2 186	2 150	1 976
Landbruksproduksjon og -teknologi	1 387	1 438	1 529	2 117	2 453	2 523	2 186	2 150	1 976
Industri	163	183	202	204	232	238	256	218	232
Servicenæringer	2 097	2 309	2 505	3 416	3 799	4 000	4 545	4 088	4 746
Energi	167	169	195	202	231	273	295	175	189
Utforskning og utnyttelse av jorden og atmosfæren	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Samfunnsmessige strukturer og sammenhenger	1 468	1 598	1 709	2 109	2 314	2 392	2 674	2 408	2 934
Infrastruktur og arealplanlegging	259	323	376	483	550	599	723	681	730
Overvåking og vern av miljøet	24	26	26	50	52	52	73	68	28
Helse	180	194	200	572	653	684	780	757	865
Allmennvitenskapelig utvikling	598	658	730	965	1 093	1 204	1 454	1 372	1 293
Forsvar/romforskning	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	4 245	4 588	4 967	6 702	7 577	7 964	8 440	7 829	8 246

Kilde: Rannis

Tabell 3 Statlige bevilgninger til FoU etter formål i de nordiske landene i perioden 1995-2003. Mill. Nasjonal valuta

D. Norge (Mill. NOK)

NORDFORSK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Primærnæringer	694	748	729	753	786	857	910	1 253	1 093
Jordbruk, skogbruk og fiske	694	748	729	753	786	857	910	1 253	1 093
Industri	1 198	1 161	1 130	1 124	1 094	1 141	1 403	992	1 041
Servicenæringer	1 806	1 937	1 957	2 047	2 167	2 301	2 437	2 651	2 818
Energi	189	186	185	208	186	219	210	244	223
Transport og telekommunikasjon	104	120	168	175	183	197	210	224	249
Boligforhold, fysisk planlegging	18	21	24	26	26	26	27	19	18
Miljøvern	210	224	241	262	273	269	289	301	299
Helse	512	547	560	584	650	690	746	839	920
Sosiale forhold	101	108	117	123	117	117	129	140	168
Kulturelle forhold	107	111	96	101	106	113	117	127	138
Utdanningsforhold	25	30	52	52	57	72	83	82	81
Arbeidsforhold	63	74	76	74	80	84	76	98	82
Offentlig forvaltning og økonomisk planlegging	256	286	256	244	283	296	329	353	397
Utforskning og utnyttelse av jorden og atmosfæren	221	230	182	198	206	218	220	223	243
Allmennvitenskapelig utvikling	3 181	3 400	3 714	4 031	4 305	4 645	4 791	5 627	6 349
Forsvar/romforskning	677	701	674	705	708	708	1 024	1 072	1 092
Romforskning	246	244	217	231	223	224	235	247	240
Forsvar	431	457	457	474	485	484	789	825	852
Totalt	7 555	7 945	8 203	8 658	9 059	9 651	10 565	11 596	12 392

Kilde: NIFU

Tabell 3 Statlige bevilgninger til FoU etter formål i de nordiske landene i perioden 1995-2003. Mill. Nasjonal valuta

E. Sverige (Mill. SEK)

NORDFORSK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Primærnæringer	228	337	306	275	292	293	531	496	619
Jordbruk, skogbruk og fiske	228	306	306	275	292	293	531	496	619
Industri	943	1 165	921	677	690	941	688	686	1 423
Servicenæringer	3 962	3 792	3 626	3 460	3 951	3 538	4 027	3 575	3 951
Energi	446	551	613	676	902	916	614	557	682
Transport og telekommunikasjon	1 000	1 038	895	753	869	607	680	588	578
Boligforhold, fysisk planlegging	99	79	122	164	44	43	101	121	83
Miljøvern	695	459	437	415	523	510	478	481	656
Helse	180	294	234	174	328	276	220	233	311
Sosiale forhold	70	148	137	126	184	140	274	117	104
Kulturelle forhold	113	74	89	103	95	109	145	141	302
Utdanningsforhold	127	161	105	48	50	115	327	599	263
Arbeidsforhold	388	619	586	554	370	290	611	230	482
Offentlig forvaltning og økonomisk planlegging	773	304	280	256	289	268	502	428	423
Utforskning og utnyttelse av jorden og atmosfæren	71	65	128	191	297	264	75	80	67
Allmennvitenskapelig utvikling	9 578	9 914	10 402	10 891	10 522	11 356	12 960	13 934	13 705
Forsvar/romforskning	3 779	4 370	2 933	1 494	1 627	1 669	3 311	4 189	5 283
Romforskning	287	281	327	372	510	543	511	488	129
Forsvar	3 492	4 089	2 606	1 122	1 117	1 126	2 800	3 701	5 154
Totalt	18 490	19 578	18 188	16 797	17 082	17 797	21 517	22 880	24 981

Kilde: Statliga anslag till forskning och utveckling 2003, Statistiska centralbyrån
Forskningsstiftelsene er inkludert i tabellen

Tabell 4 Statlige bevilgninger til FoU etter formålsgruppe i de nordiske landene i perioden 1995-2003. Mill. NOK

A. Danmark

Formålsgruppe	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Primærnæring	500	576	683	783	884	1 189	958	924	828
Industri	845	901	919	934	946	611	835	649	689
Servicenæring	1 506	1 774	1 660	1 824	1 952	2 038	2 043	1 757	1 496
Allmennvitenskapelig utvikling	4 213	4 807	5 245	5 471	5 779	5 433	5 739	6 189	6 420
Forsvar/romforskning	237	199	305	291	313	321	314	285	356
Totalt	7 301	8 257	8 811	9 303	9 875	9 592	9 889	9 803	9 789

Kilde: Offentlig forskningsbudget 2003, Analyseinstitut for Forskning

B. Finland

Formålsgruppe	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Primærnæring	616	618	690	681	676	633	699	717	798
Industri	2 735	2 462	2 968	2 919	3 309	3 267	3 438	3 541	3 466
Servicenæring	1 780	1 828	2 576	2 817	2 911	2 908	2 919	2 860	2 806
Allmennvitenskapelig utvikling	3 130	3 302	4 182	4 124	4 473	4 587	5 035	5 191	5 316
Forsvar/romforskning	370	434	440	359	465	395	466	453	630
Totalt	8 630	8 643	10 856	10 900	11 834	11 789	12 557	12 760	13 016

Kilde: Statsbudsjettanalyse, Statistics Finland

C. Island

Formålsgruppe	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Primærnæring	167	171	178	235	279	273	223	206	187
Industri	20	22	24	23	26	26	26	21	22
Servicenæring	253	274	291	379	433	433	463	391	449
Allmennvitenskapelig utvikling	72	78	85	107	124	130	148	131	122
Forsvar/romforskning	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	512	545	578	744	863	862	861	749	779

Kilde: Rannis

D. Norge

Formålsgruppe	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Primærnæring	694	748	729	753	786	857	910	1 253	1 093
Industri	1 198	1 161	1 130	1 123	1 094	1 141	1 403	992	1 041
Servicenæring	1 805	1 936	1 957	2 046	2 166	2 300	2 437	2 651	2 818
Allmennvitenskapelig utvikling	3 182	3 400	3 713	4 031	4 305	4 645	4 791	5 627	6 349
Forsvar/romforskning	677	700	674	705	708	708	1 024	1 072	1 092
Totalt	7 555	7 945	8 203	8 658	9 059	9 651	10 565	11 596	12 392

Kilde: NIFU

Omregnet til NOK ved hjelp av OECDs kjøpekraftspariteter (PPP) - Main Science and Technology Indicators 2003-1.

Tabell 4 Statlige bevilgninger til FoU etter formålsgruppe i de nordiske landene i perioden 1995-2003. Mill. NOK

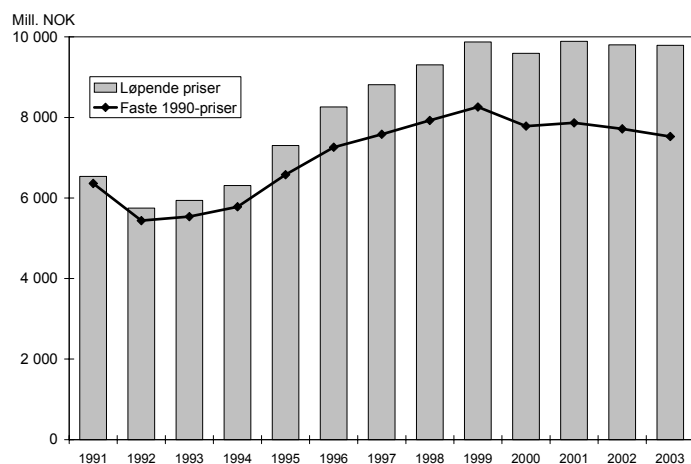
E. Sverige

Formålsgruppe	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Primærnæring	214	317	295	254	269	286	489	461	571
Industri	886	1 097	889	625	635	919	633	637	1 312
Servicenæring	3 724	3 571	3 501	3 195	3 636	3 456	3 705	3 320	3 643
Allmennvitenskapelig utvikling	9 003	9 336	10 043	10 057	9 684	11 092	11 924	12 948	12 635
Forsvar/romforskning	3 552	4 115	2 832	1 380	1 497	1 630	3 046	3 893	4 871
Totalt	17 380	18 437	17 560	15 510	15 722	17 384	19 798	21 259	23 031

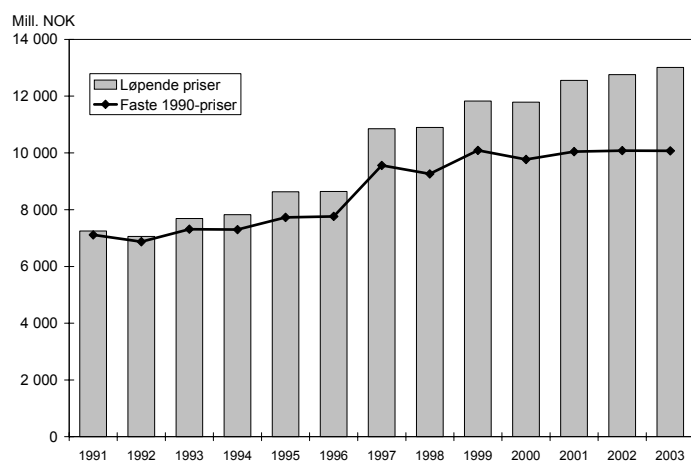
Kilde: Statliga anslag till forskning och utveckling 2003, Statistiska Centralbyrån
Forskningsstiftelsene er inkludert i tabellen

Omregnet til NOK ved hjelp av OECDs kjøpekraftspariteter (PPP) - Main Science and Technology Indicators 2003-1.

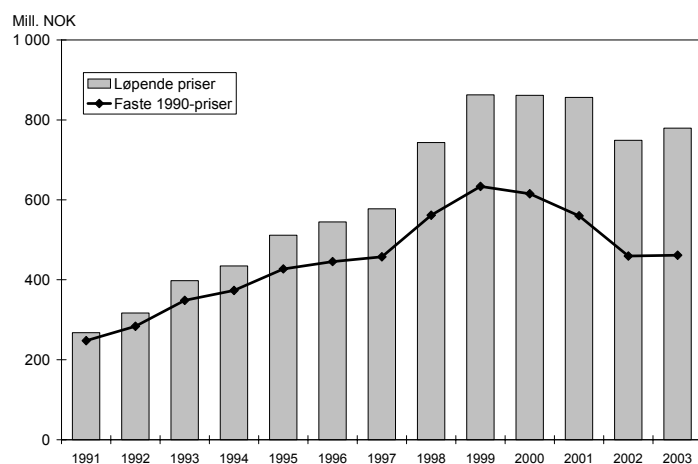
Figur 1 Statlige bevilgninger til FoU i de nordiske landene i løpende og faste 1990-priser i perioden 1991-2003

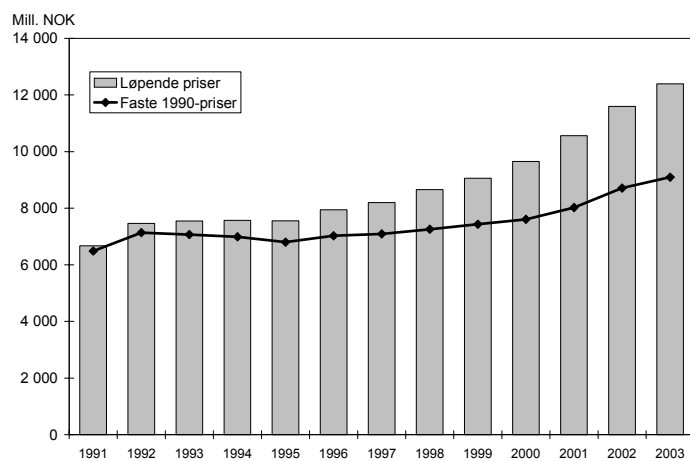
A. Statlige bevilgninger til FoU i Danmark i løpende og faste 1990-priser i perioden 1991-2003
Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

B. Statlige bevilgninger til FoU i Finland i løpende og faste 1990-priser i perioden 1991-2003
Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

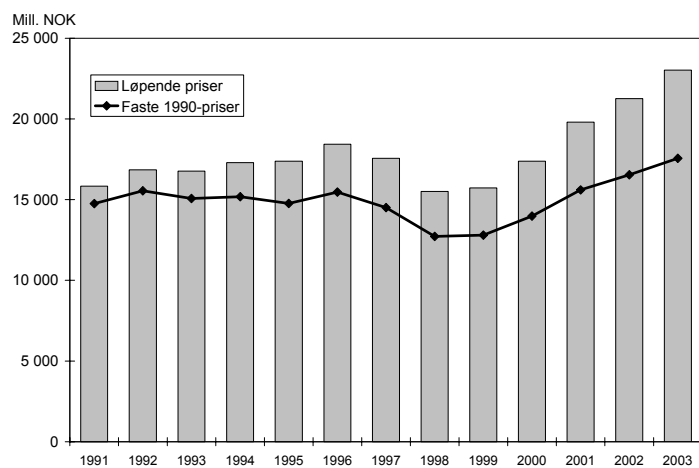

C. Statlige bevilgninger til FoU i Island i løpende og faste 1990-priser i perioden 1991-2003
Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

D. Statlige bevilgninger til FoU i Norge i løpende og faste 1990-priser i perioden 1991-2003

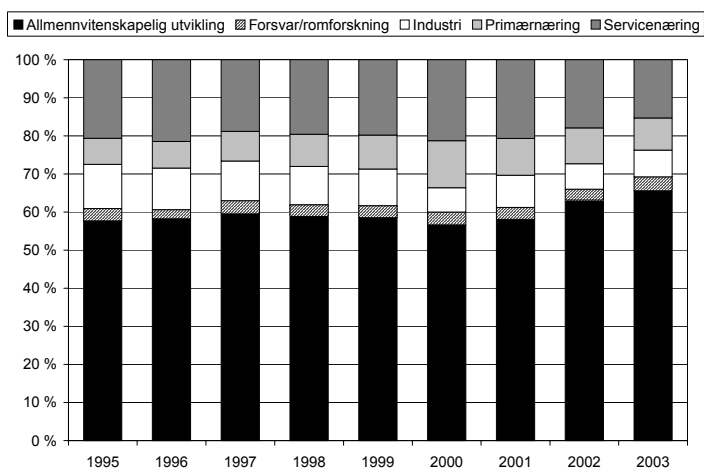
Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

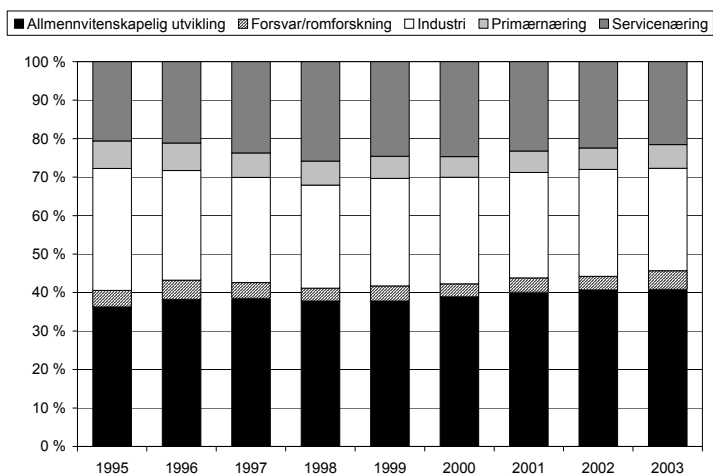
E. Statlige bevilgninger til FoU i Sverige i løpende og faste 1990-priser i perioden 1991-2003

Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

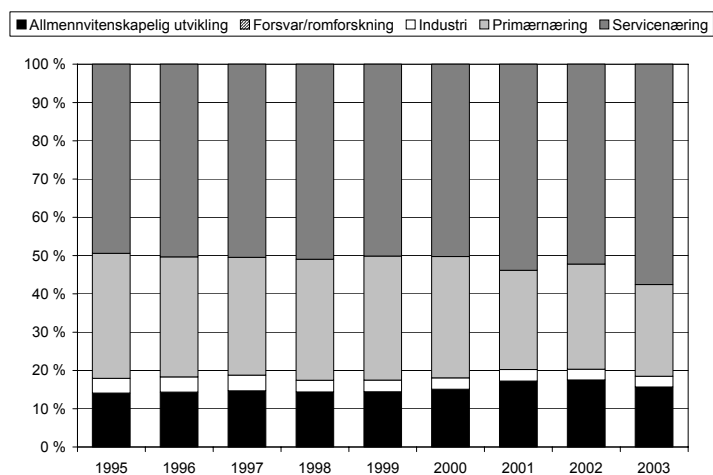
Figur 2 Statlige bevilgninger til FoU etter formålsgruppe i de nordiske landene i perioden 1995-2003. Prosent

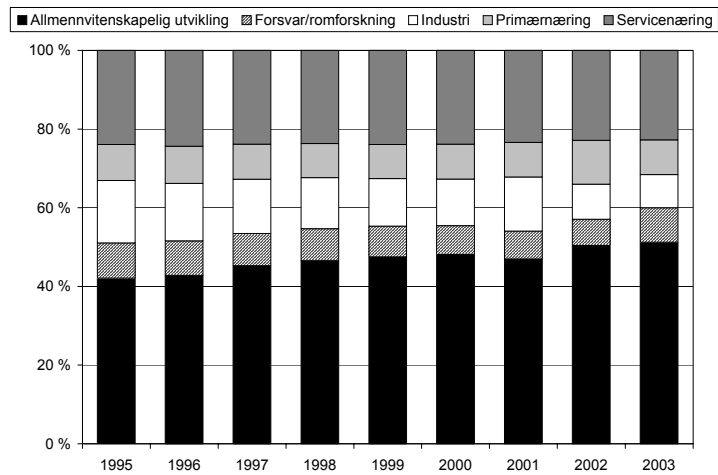
A. Statlige bevilgninger til FoU etter formålsgruppe i Danmark i perioden 1995-2003. Prosent
Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

B. Statlige bevilgninger til FoU etter formålsgruppe i Finland i perioden 1995-2003. Prosent
Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

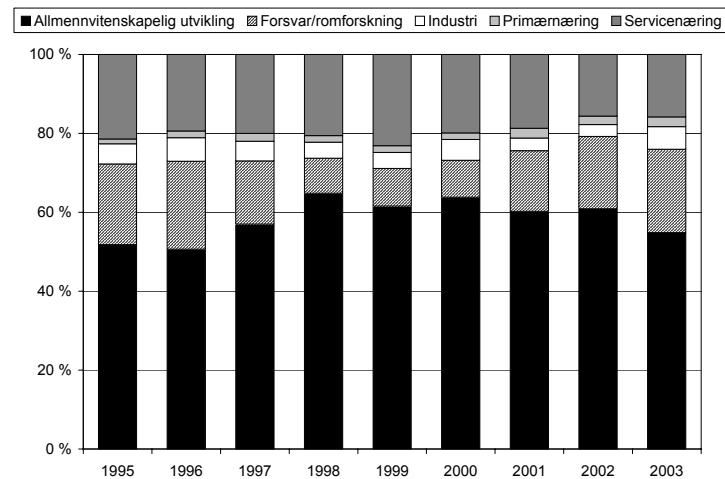

C. Statlige bevilgninger til FoU etter formålsgruppe i Island i perioden 1995-2003. Prosent
Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

D. Statlige bevilgninger til FoU etter formålsgruppe i Norge i perioden 1995-2003. Prosent

Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

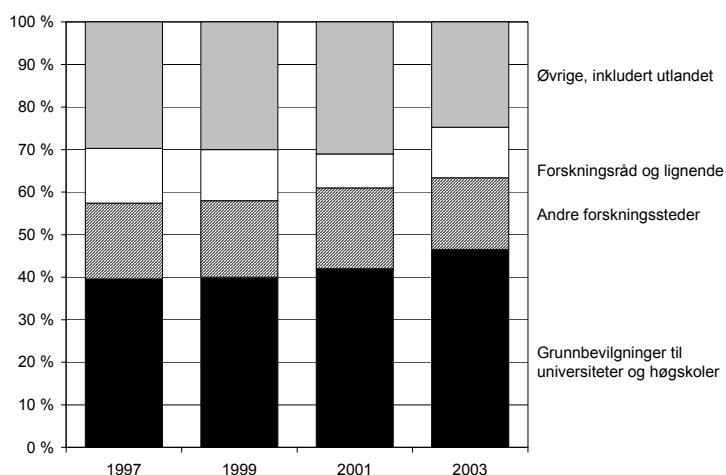

E. Statlige bevilgninger til FoU etter formålsgruppe i Sverige i perioden 1995-2003. Prosent

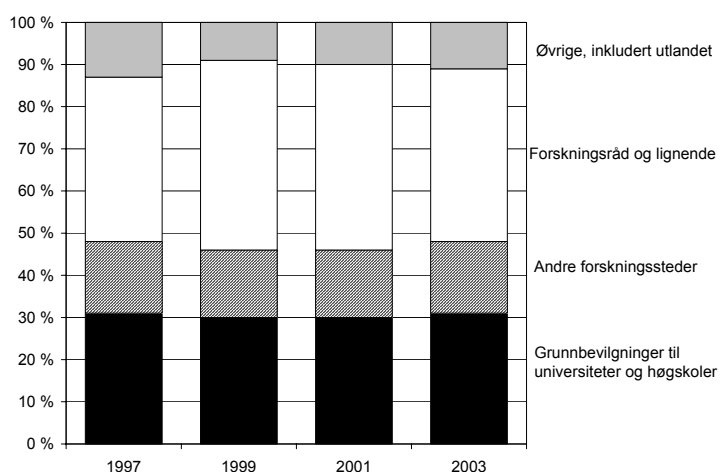
Kilde: Nasjonale kilder/OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1

Forskningsstiftelsene er inkludert i figuren

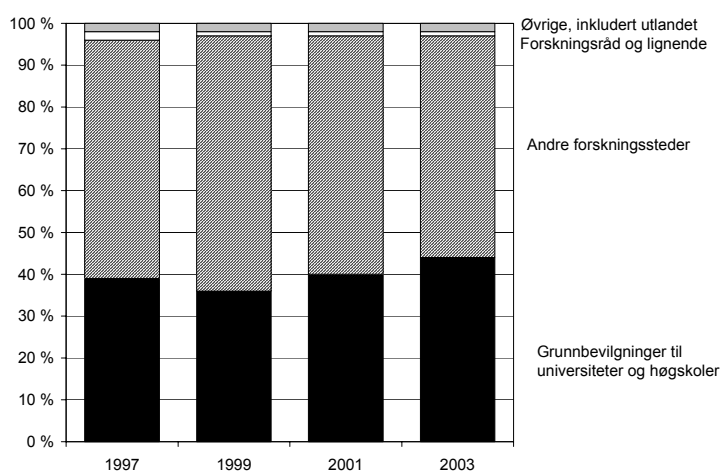
Figur 3 Statlige bevilgninger til FoU i de nordiske landene etter primærmottager i 1997, 1999, 2001 og 2003. Prosent.

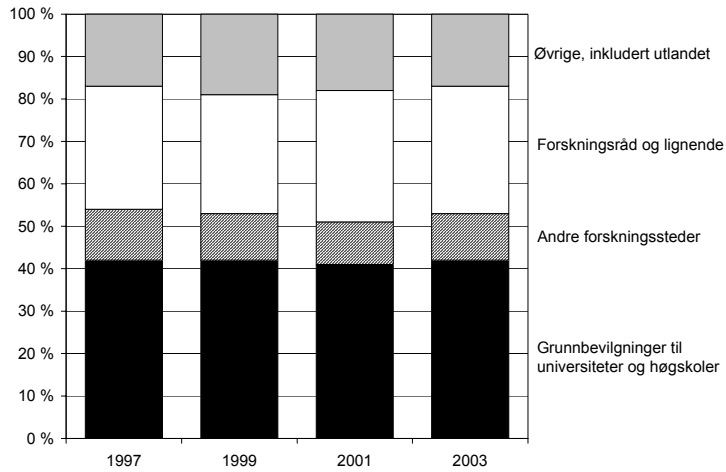
A. Statlige bevilgninger til FoU i Danmark etter primærmottager i 1997, 1999, 2001 og 2003. Prosent
Kilde: "Offentligt forskningsbudget", Analyseinstitut for Forskning

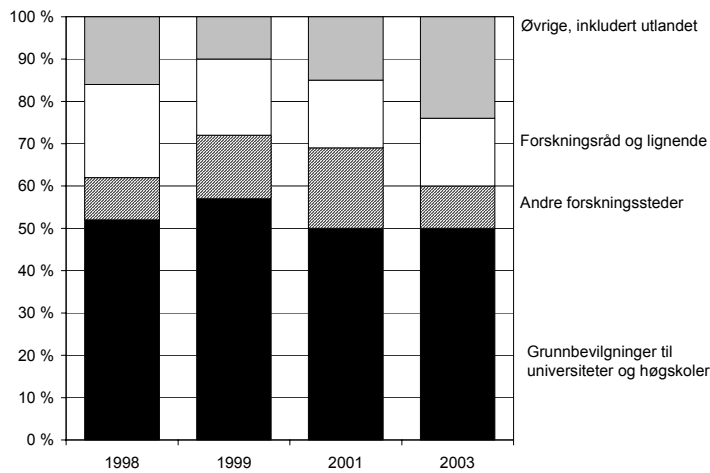
B. Statlige bevilgninger til FoU i Finland etter primærmottager i 1997, 1999, 2001 og 2003. Prosent
Kilde: Statistics Finland

Figur Statlige bevilgninger til FoU i Island etter primærmottager i 1997, 1999, 2001 og 2003. Prosent
Kilde: Nasjonale oppgaver/Rannis juli 2003

D. Statlige bevilgninger til FoU i Norge etter primærmottager i 1997, 1999, 2001 og 2003. Prosent
 Kilde: NIFU, Statsbudsjettanalysen

E. Statlige bevilgninger til FoU i Sverige etter primærmottager i 1998, 1999, 2001 og 2003. Prosent
 Kilde: "Statliga anslag till forskning och utveckling" for de respektive årene, Statistiska centralbyrån

Sammenhengen mellom EUs og NORDFORSKs formålsinndeling

	NABS		NORDFORSK
1	Utforskning og utnyttelse av jorden og atmosfæren	13	Utforskning og utnyttelse av jorden og atmosfæren
2	Infrastruktur og arealplanlegging	4	Transport og telekommunikasjon
		5	Boligforhold og fysisk planlegging
3	Overvåkning og vern av miljøet	6	Miljøvern
4	Vern om og forbedring av folkehelsen	7	Sykdomsbekjempelse og -forebygging
5	Produksjon og distribusjon av energi, energiøkonomisering	3	Produksjon og distribusjon av energi
6	Landbruksproduksjon og -teknologi	1	Jordbruk, skogbruk, jakt og fiske - Jakt og fiske (1.1) - Jordbruk og skogbruk (1.2)
7	Industriproduksjon og -teknologi	2	Industri - Utvinning av råolje og naturgass (2.1) - Bergverk, industri og øvrig næringsvirksomhet (2.2)
8	Samfunnsmessige strukturer og sammenhenger - Utdanning (8.1) - Kulturelle aktiviteter (8.2) - Arbeidsforhold (8.4) - Øvrige kategorier: Bedriftsledelse, sosiale sikkerhetssystemer, politiske strukturer, sosial endring, sosiale prosesser og konflikter	10	Utdanningsforhold
		9	Kulturelle forhold
		11	Arbeidsforhold
		8	Sosiale forhold
		12	Offentlig forvaltning og økonomisk planlegging
9	Utforskning og utnyttelse av verdensrommet	15	Romforskning
10	Forskning finansiert over universiteters og høyskolers grunnbudsjett	14	Allmennvitenskapelig utvikling
11	Allmennvitenskapelig utvikling uten spesielle formål		
12	Forsvar	16	Forsvar

Kilde: OECDs Frascati-manual 2002

Litteraturliste

- Analyseinstitut for Forskning (2003): *Offentligt forskningsbudget 2003*. Århus
- Analyseinstitut for Forskning (2000): *Nordisk FoU-statistik for 1997 og statsbudgetanalyse 1999*. Århus
- Analyseinstitut for Forskning (1998): *Nordisk FoU-statistik for 1995 og statsbudgetanalyse 1997*. Århus
- Heyberg, Ulf og Elizabeth Lundberg (2002): *Finansiering av svensk grundforskning*. Stockholm, Vetenskapsrådet
- Husso, Kai, Sakari Karjalainen og Tuomas Parkkari (2000): *The State and Quality of Scientific Research in Finland. A review of Scientific Research and Its Environment in the Late 1990s*. Helsinki, Finlands Akademi
- Lundberg, Elizabeth (2003): *Forskning och forskarutbildning. Reformer 1990 – 2002*. Stockholm, Vetenskapsrådet
- Ministry of Education (1999): *Education and research 1999 – 2004. Development plan*. Helsinki
- Maus, Kirsten Wille og Gunnar Sivertsen (2000): *Norden som forskningsregion*. Oslo, NIFU (U-notat 3/2000).
- NIFU (2002): *Forskning og høyere utdanning i statsbudsjettet for 2002*. Oslo, NIFU (Rapport 4/2002)
- NORDFORSK (1983): *Retningslinjer for analyse af statslige bevillinger til forskning og utviklingsarbejde*. Manual for statsbudgetanalyser. Stockholm, Nordic Co-operative Organization for Applied Research
- NORD Forskning (1996): *Vitenskaps- og teknologiindikatorer for Norden 1996. En artikkelsamling*. Nord 1996:14. København, Nordisk Ministerråd
- Nordisk industrifond (1996): *Nordisk FoU-statistik för 1993 og statsbudgetanalys 1995*. Oslo, Nordisk Industrifond.
- OECD (2002): *Frascati Manual 2002*. Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development. Paris, OECD
- OECD (2003): *Main Science and Technology Indicators (MSTI) 2003-1*. Paris, OECD
- OECD (2002): *Basic Science and Technology Statistics (BSTS) 2001*. Paris, OECD
- Reite, Torun, Anders Myhren, Charlotte Johnsen, Trond Kvarsvik og Geir Axelsen (1999): *Sammenlignende analyse av statlig økonomistyring og økonomiregelverk i Norge, Sverige og Danmark*. Oslo, Finansavdelingen, Finansdepartementet (Arbeidsnotat Nr. 4)
- Sandström, Ulf, Laila Abdallah og Martin Hällsten (2003): *Forskningsfinansiering genom regional samverkan*. Stockholm, SISTER (Working paper 2003:22)

- Science and Technology Policy Council of Finland (2003): *Knowledge, innovation and internationalisation*. Helsinki
- Skoie, Hans (2001): *The Research Councils in the Nordic Countries – Developments and some Challenges*. Oslo, NIFU (Rapport 10/2001)
- Statistiska centralbyrån (2003): *Statliga anslag till forskning och utveckling 2003*. Stockholm
- Statistiska centralbyrån (2002): *Statliga anslag till forskning och utveckling 2002*. Stockholm
- Statistiska centralbyrån (2001): *Statliga anslag till forskning och utveckling 2001*. Stockholm
- Statistiska centralbyrån (1999): *Statliga anslag till forskning och utveckling 1999*. Stockholm
- Statistiska centralbyrån (1998): *Statliga anslag till forskning och utveckling 1998*. Stockholm
- Statistics Finland (2001): *Science, Technology and Technology in Finland 2000*. Helsinki
- Regjeringens proposition (2000): *Forskning og förnyelse*. Regjeringens proposition 2000/01:3
- Wiig, Ole (1995): *Forskning og utviklingsarbeid. Bevilgninger over statsbudsjettet 1980-1995*. Oslo, NIFU (Rapport 5/1995)

Sidder du fast i bureaukratiet?

Hallo Norden kan hjælpe dig. Vi besvarer spørgsmål i forbindelse med flytning, rejser, pendling eller studier, og vi hjælper dig videre i systemet.

Du er velkommen til at kontakte Hallo Norden, hvis du har spørgsmål vedrørende formaliteter i forbindelse med arbejde på tværs af landegrænserne, studiestøtte, vurdering af studier, sundhedsvæsenet, sygesikring, børnepenge, ret til at tale dit modersmål i forbindelse med kontakt med myndighederne, pensioner optjent i et andet nordisk land, statsborgerskab i et nordisk land, indførsel og registrering af bil osv.

Hallo Norden er Nordisk Ministerråds informationstjeneste for privatpersoner, der bevæger sig mellem de nordiske lande, og som på en eller anden måde kommer skævt ind i bureaukratiet.

I tilfælde af mangler i regelsættene, bliver disse rapporteret videre til myndighederne i Norden.

YDERLIGARE INFORMATION
om Hallå Norden finder du på
www.hallonorden.org

Du kan også kontakte os
på telefon eller via e-mail:

SVERIGE
+46 8 506 113 23
halla@norden.se

DANMARK
+45 70 20 10 93
info@hallonorden.dk

FINLAND
+358 201 98 00 88
halla@pohjola-norden.fi

ISLAND
+354 511 18 08
halla@norden.is

NORGE
+47 210 219 99
halla@norden.no

Nordisk Ministerråds og Nordisk Råds publikationer kan bestilles hos:

BELGIEN & LUXEMBOURG

Jean de Lannoy
Avenue du Roi, 202, 1190 Brussels
Tel +32 (0)2 538 5169 Fax +32 (0)2 538 0841
jean.de.lannoy@euronet.be

CANADA

Renouf Publishing Company Ltd
5369 Canotek Road, Ottawa, Ontario K1J 9J3
Tel + 1 (613) 745 2665 Fax + 1 (613) 745 7660
order.dept@renoufbooks.com
www.renoufbooks.com

DANMARK

Svensk-Norsk Bogimport A/S
Esplanaden 8 B, 1263 København K
Tel +45 33 14 26 66 Fax +45 33 14 35 88
snb@bog.dk
www.snbog.dk

ESTLAND

Astro Raamatud AS
Pärnu mnt 142, 11317 Tallinn
Tel +372 654 8485 Fax +372 654 8475
book@astro.ee

FINLAND

Akademiska Bokhandeln
PB 128, Centralgatan 1, 00101 Helsingfors
Tel +358 9 12141
akatilaus@akateeminen.com
www.akateeminen.com

FRANKRIG

Librairie LAVOISIER
14, rue de Provigny, 94236 Cachan Cedex
Tel +33 (1) 4740 6700 Fax +33 (1) 4740 6702
group@lavoisier.fr
www.lavoisier.fr

FÆRØERNE

H.N. Jacobsens Bókahandil
Postboks 55, 110 Tórshavn
Tel +298 31 10 36 Fax +298 31 78 73
hnj-bokh@post.olivant.fo

HOLLAND

De Lindeboom Internationale Publikaties b.v.
Postbus 202, 7480 AE Haaksbergen
Tel +31 (0)53 57 40004 Fax +31 (0)53 57 29296
books@delindeboom.com
www.delindeboom.com

ISLAND

Mál og Menning
Laugavegi 18, 101 Reykjavík
Tel +354 (9)515 2500 Fax +354 (9)515 2505
verslun@mm.is

KINA

C N P I E C
Europe Division 16 Gongti East Road
P.O. Box 88, Beijing
Tel +86 10 50 66 688-8 Fax +86 10 50 63 101

LETLAND

Jana Rozes Gramātnica
Kr. Barona iela 5, 1011 Rīga
Tel +371 (0)2 284288 Fax +371 7 370 922

LITAUEN

Penki Kontinentai
A. Stulginskio 5, 2001 Vilnius
Tel +370 (5) 2664540 Fax +370 (5) 2664565
books@5ci.lt
www.books.lt

NORGE

Akademika A/S
Postboks 84 Blindern, 0314 Oslo
Tel +47 22 85 30 30 Fax +47 22 85 30 80
bloken@sio.uio.no
www.akademika.no

RUMÆNIEN

Euromedia s.r.l.
Str Dionisie Lupu nr 65, 70184 Bucuresti
Tel + 40 1 614 06 64 Fax + 40 1 312 96 46

STORBRITANNIEN

The Stationery Office
P.O. Box 276, London SW8 5DT
Tel +44 870 600 5522 Fax +44 870 600 5533
customer.services@tso.co.uk
www.tso.co.uk/bookshop

SVERIGE

Fritzes
Kundservice, 106 47 Stockholm
Tel +46 (0)8 690 9190 Fax +46 (0)8 690 9191
order.fritzes@nj.se
www.fritzes.se

TYSKLAND

UNO-Verlag GmbH
Am Hofgarten 10, 53113 Bonn
Tel +49 (0)228 949020 Fax +49 (0)228 9490 222
info@uno-verlag.de
www.uno-verlag.de

UNGARN

Euro Info Service
PO Box 1039, 1245 Budapest
Tel +36 (1) 329 2487 Fax +36 (1) 349 2053
euroinfo@euroinfo.hu

USA

Bernan
4611-F Assembly Drive, Lanham MD 20706-4391
Tel +1 (301) 459 7666 Fax +1 (301) 459 0056
query@bernan.com
www.bernan.com

ÅLAND

Lisco bok- och pappershandel
Skarpansvägen 25, Box 8, 22101 Mariehamn
Tel +358 (0)18 17 177 Fax +358 (0)18 19 771
info@lisco.fi